

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jaroslav Křemen

Kapitálové požadavky ke krytí rizik bank

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Judr. Petr Kotáb

Katedra:

Katedra finančního práva a finanční
vědy

Datum odevzdání práce (uzavření rukopisu): 29. 11. 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29.11.2013

Jaroslav Křemen

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce JUDr. Petr Kotábovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení při tvorbě práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Teoretická východiska kapitálové přiměřenosti	8
2.1 Historický vývoj kapitálové přiměřenosti	8
2.1.1 Vývoj „Basilejských dohod“	8
2.1.2 Vývoj evropské úpravy kapitálové přiměřenosti	13
2.1.3 Historie úpravy kapitálové přiměřenosti v ČR	17
2.2 Rizika v bankovním podnikání	22
3. Kapitálové požadavky pro krytí rizik bank v ČR dle úpravy účinné k 1. 11. 2013	28
3.1 Situace v bankovním sektoru ČR v roce 2013	28
3.2 Kapitálové požadavky ke krytí úvěrového rizika.....	31
3.3 Kapitálové požadavky ke krytí tržního rizika	49
3.4 Kapitálové požadavky ke krytí operačního rizika.....	57
4. Nová evropská úprava Kapitálové přiměřenosti dle CRD IV	61
5. Závěr	67
Seznam použité literatury a zdrojů	70
Seznam právních předpisů	72
Abstrakty a klíčová slova	74

1. Úvod

Již z etymologie slova „banka“ (z it. „banca“ - lavice) a z její provázanosti s etymologií slova „bankrot“ (z it. „banca rotta“ – zlomená/rozbitá lavice) je zřejmé, že banky nebo jiné instituce provádějící peněžní transakce se s různými druhy rizik potýkali již odedávna. Obchodníci provádějící bankovní operace ve středověké Itálii byli zničením lavice nebo stolu, na kterých prováděli své peněžní transakce, potrestáni zničením jejich základní pracovní pomůcky za neschopnost dostát svým závazkům.¹ Tato živelná regulace pomáhala trhu a byla očistným elementem. Nejenže odstranila nesolventní „bankéře“ z trhu, zároveň nutila zbývající bankéře chovat se zodpovědně a řídit svá rizika, aby předešli tomuto řešení.

V moderním bankovníctví je situace o mnoho složitější, v principech je však v mnohém podobná. Autorita se snaží předejít krizím, které mohou vést v nejlepším případě k odepsání části aktiv bankami, v nejhorších případech i ke kolapsu celé bankovní soustavy a následně i k ekonomickému kolapsu celých států. K tomuto cíli používá mnoho v legislativě upravených nástrojů od regulace vstupu do bankovního sektoru přes různé limity angažovanosti a fond pojištění vkladů až po likviditní a kapitálovou přiměřenost.

Ačkoliv bankrot banky může stále být tím očistným elementem, závislost státu a jiných ekonomických subjektů na bankách je důvodem pro to, aby se regulátor snažil bankrotům předejít. Dalším silným argumentem pro bankrotům či jiným krizím bank předcházet je značná nákladnost sanace bank a velký dopad krachu bank do ekonomického chodu společnosti. Banky dále disponují velkým množstvím vkladů veřejnosti, které jsou jen zčásti chráněny fondem pojištění vkladů. Z těchto důvodů je stabilita bankovních systémů jedním z nejdůležitějších makroekonomických a politických cílů.

Vzhledem k zájmům akcionářů bank, kteří mají na jedné straně odpovědnost omezenou výší svého vkladu, na straně druhé pak mají požadavek na dosažení co nejvyšších zisků, je zřejmé, že manažeři jim odpovědní budou mít snahu provádět rizikové operace, které budou přinášet co největší zisky. V případě krachu banky se pak mohou cítit zajištění

---

¹ z přednášky Judr. Petra Kotába k předmětu Bankovní právo na PrF

fondem pojištění vkladů. Rozhodování manažerů i akcionářů bank je tak vystaveno velkému morálnímu hazardu. Bez patřičné regulace je nemožné donutit vedení bank k odpovědnému a tedy méně ziskovému řízení bank.

Jedním ze základních instrumentů, kterým regulátor motivuje akcionáře a tím i manažery bank k zodpovědnému chování, je institut kapitálové přiměřenosti. Banky jsou dle tohoto pravidla povinny držet určité množství kapitálu (vnitřních zdrojů), který slouží jako polštář (nárazník, buffer) v případě potencionálních budoucích ztrát banky. Již existující ztráty jsou pak prostřednictvím opravných položek přímo promítnuty do hospodářského výsledku a tím i kapitálu banky. Akcionáři jsou motivováni tím, že jsou povinni vázat v bance více kapitálu. V případě bankrotu budou jejich ztráty větší a mají proto větší zájem na dobrém řízení banky.

V institutu kapitálové přiměřenosti je obsaženo více nástrojů, které slouží ke zlepšování řízení rizik banky. Tyto nástroje jsou pak spojené se jmenovatelem kapitálové přiměřenosti. Kapitál, který jsou povinny banky držet, je vyjádřen v tomto ukazateli v poměru ke kapitálovým požadavkům, kterými se budu v diplomové práci zabývat. Tyto kapitálové požadavky jsou nejen vyjádřením rizikovosti portfolia banky (investičního i obchodního), ale i ohodnocením celkového řízení rizik banky a systému řízení samotného chodu banky.

Vzhledem ke složitosti bankovního podnikání v dnešní době a k různým výzvám, kterým dnešní bankovní sektor čelí, je regulace kapitálové přiměřenosti jako taková velmi rozsáhlá. Protože není možné v této diplomové práci obsáhnout celý koncept kapitálové přiměřenosti, zaměřil jsem se právě jen na kapitálové požadavky ke krytí rizik bank.

Práce je členěna do tří celků. V druhé kapitole se pokusím objasnit historii pravidel kapitálové přiměřenosti a kapitálových požadavků ve světě, v Evropské unii a v České republice a systém rizik, kterým banky čelí. V třetí kapitole se pak zaměřím na samotnou právní regulaci kapitálových požadavků, tj. jmenovatele ve vzorci kapitálové přiměřenosti, provedenou na světové úrovni „Basilejskými dohodami“ na evropské úrovni směrnicemi 2006/48/ES, 2006/49/ES, a na české úrovni zejména vyhláškou 123/2007 Sb. ČNB a zákonem o bankách č. 21/1995 Sb. Třetí kapitola se bude kromě

pododdílu pojednávajícího o nynější kapitálové přiměřenosti v ČR členit dle jednotlivých rizik, dle nichž se nazývají kapitálové požadavky na další tři pododdíly. Čtvrtá kapitola pak bude pojednávat o tendencích úpravy do budoucna, zejména s ohledem na směrnici 2013/36/EU, a nařízení EU č. 575/2013 účinné od 1. 1. 2014. Text práce vychází z právního stavu k 1. listopadu 2013.

Cílem mé práce je posoudit českou legislativní úpravu kapitálových požadavků ke krytí rizik bank v rámci kapitálové přiměřenosti s ohledem na implementaci evropských směrnic a „Basilejských dohod“ a s důrazem na hodnocení diskreční činnosti ČNB. Vzhledem k velmi turbulentní době, ve které se regulatorní požadavky stále mění a upřesňují, nastíním pravděpodobné změny legislativy do budoucna.

2. Teoretická východiska kapitálové přiměřenosti

2.1 Historický vývoj kapitálové přiměřenosti

V této podkapitole stručně popíši historii bankovního dohledu a kapitálové přiměřenosti. Bez existence bankovního dohledu a institucí k němu podpůrných by totiž koncepce kapitálové přiměřenosti nikdy nedospěla do takové podoby jakou má dnes. „Vychází se z toho, že vkladatelé vzhledem k nedostatku informací a znalostí nikdy nemohou ohodnotit rizikovost banky (to činí za ně bankovní dohled).“²

2.1.1 Vývoj „Basilejských dohod“

Banka pro mezinárodní vypořádání (Bank for International Settlements, dále jen BIS) byla založena v roce 1930 v reakci na provádění Youngova a Dovesova plánu, který se zabýval reparacemi. Reparace byly uvaleny na Německo po první světové válce a právně vyplývaly z Versailleské dohody. BIS převzala funkci předešlého generálního zmocněnce pro reparace: sběr, administraci a přerozdělení ročních splátek reparací. Vzhledem k roli, kterou BIS plnila, vyplývá i její dodnes používaný název. Jedná se o světově nejstarší mezinárodní finanční instituci, která stále zůstává hlavním centrem pro mezinárodní bankovní spolupráci, jejímž hlavním cílem je dosažení monetární a finanční stability.³

Po roce 1930 se v rámci BIS začali pravidelně scházet guvernéri a experti centrálních bank. Na podporu této spolupráce vyvinula BIS vlastní systém výzkumu a finančních statistik. Tím se vytvořil základ svébytné a zajiště i užitečné instituce. Po druhé světové válce se BIS zabývala hlavně implementací a ochranou Bretton-Woodského systému a řízením kapitálových toků při mezinárodních ropných a dluhových krizích.⁴

Krise v 70. letech, zhroucení Bretton-woodského systému a vznik bank s mezinárodní aktivitou pak přinesla potřebu větší regulace dohledu nad mezinárodně aktivními bankami a koordinace činnosti dohledových orgánů. Na konci roku 1974 byl, v reakci

---

² JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 214. ISBN 80-7169-579-3.

³ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s.1 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

⁴ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s.1 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

na výše zmíněné podmínky a na závažné poruchy na mezinárodních a měnových a bankovních trzích (způsobené zejména krachem banky Herstatt v Německu), v rámci BIS a na základě skupiny guvernérů zemí skupiny G-10 a Lucemburska, založen výbor stálého bankovního dohledu (Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices). Tento výbor byl později přejmenován na Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basle Committee on Banking Supervision). Výbor, jehož první schůze se konala v únoru roku 1975, představuje fórum pro pravidelnou spolupráci mezi jeho členskými zeměmi ve věcech bankovní regulace. Cíle výboru jsou posílit dohlížitelkou síť, zlepšit znalosti dohlížitelů a zvýšit kvalitu dohledu ve světě. Snaží se jich dosáhnout třemi hlavními způsoby: výměnou informací o způsobech provádění národního dohledu, zlepšením efektivity technik pro dohled nad mezinárodním bankovním obchodem a nastavením minimálních standardů pro dohlážitely v oblastech, kde je to považováno za žádoucí.⁵

Dokumenty, které Basilejský výbor vydává, nejsou právně závazné, mají povahu pouhých doporučení členským zemím (G-10 + Lucembursko). Svoji autoritou však zajišťují, že jsou zapracovávány do národních předpisů a přispívají ke sblížení národních úprav. Všeobecně přijímány jsou i v řadě nečlenských zemí, Evropská unie je dokonce implementovala do svých směrnic. Jak vyplývá z důvodů, kvůli kterým výbor vznikl, základním rysem těchto dohod je jejich zaměření na regulaci činnosti mezinárodně aktivních bank.⁶ I v tomto aspektu je velmi důležitý rozdíl oproti směrnicím vydaným EU, které jsou aplikovány na všechny úvěrové instituce, nejen na ty s mezinárodní působností.⁷

Základním dokumentem, v němž jsou stanoveny principy dohledu nad mezinárodně aktivními bankami, je tzv. „konkordát“ („Concordat“), vydaný v roce 1975, doplněný

---

⁵ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 5 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

⁶ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 1 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

⁷ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 204 čl.1. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

v roce 1983, 1990 a 1992. V roce 1992 byly určité principy z „konkordátu“ ve znění změn přeformulovány a pojmenovány jako Minimální standardy (Minimal Standards).⁸

BCBS řešila i mnoho témat přidružených k výkonu dohledu. Jedním ze zásadních a nejpodrobněji, neřkuli nejvíce řešeným tématem je kapitálová přiměřenost. Členové výboru byli na začátku 80. let, tedy v době, kdy se zvyšovala mezinárodní rizika, znepokojeni změnami kapitálových poměrů (capital ratios) hlavních mezinárodně činných bank. Kapitálové poměry se totiž v této době zhoršovaly. Podpoření skupinou guvernérů zemí G-10 se členové Výboru rozhodli zastavit erozi kapitálových standardů ve svých bankovních systémech a zasadit se o větší sblížení v měření kapitálové přiměřenosti. V roce 1988 z tohoto rozhodnutí vzešel první mezinárodní dokument sblížující podmínky pro měření kapitálové přiměřenosti, Basilejská kapitálová dohoda (Basel Capital Accord), později přejmenovaná na Basilej I. Basel I je „první mezinárodní dokument pro regulatorní měření finančních rizik.“⁹ Basel I zakotvoval minimální poměr kapitálu a rizikově vážených aktiv na 8%. Tohoto poměru mělo být dosaženo na konci roku 1992, což se zřejmě podařilo, protože v září 1993 bylo vydáno prohlášení, které potvrzovalo, že všechny banky v zemích skupiny G-10 s mezinárodní aktivitou 8 % poměr splnily.¹⁰

V průběhu 90. let 20. století se banky stále více angažovaly v obchodování. I když tradiční úvěrové a vkladové produkty stále v bankovních portfoliích drtivě převažovaly, kolapsy bank spojené s obchodováním¹¹ přinutily Basilejský výbor k řešení situace. V lednu 1996 vydal výbor „dodatek kapitálové dohody týkající se tržních rizik“ (Market Risk Amendment to the Capital Accord – používáno také pojmenování Basel 1,5). Tento dodatek, který měl nabýt účinnosti na konci roku 1997, byl vydán k začlenění

---

⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 1 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>

⁹ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 230. ISBN 80-7169-579-3

¹⁰ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

¹¹ Největším kolapsem byl krach banky Barings v roce 1995. Krach banky založené v roce 1762 způsobil zaměstnanec její singapurské pobočky. Velké ztráty byly způsobeny spekulacemi na trzích, které měly pokrýt předešlé ztráty. Kvůli zemětřesení v Kóbe však index Nikkei, na jehož růst zaměstnanec spekuloval, velmi ztratil a ztráta se stala neúnosnou. V tomto případě spočíval problém hlavně v nedostatcích v dohledu domovské banky a ve špatném řízení operačního rizika.

kapitálových požadavků pro krytí tržních rizik, vyplývajících z otevřených pozic bank v měnách, akciích, komoditách a opcích do Basileje I.¹²

V červnu 1999 vydal výbor návrh nového rámce kapitálové přiměřenosti, který měl zcela nahradit původní kapitálovou dohodu z roku 1988 ve znění pozdějších úprav, to jest ve znění „dodatku ke kapitálové dohodě“, viz výše. Tento návrh byl v průběhu dalších let doplněn a upřesněn a 26. června 2004 vydán komisí jako „Nová basilejská kapitálová dohoda“ (New Basel Capital Accord), nebo zkráceně – Basilej II. Tato dohoda již stojí na třech pilířích a kromě původního konceptu minimálních kapitálových požadavků nutno říci, že částečně pozměněného a doplněného konceptu stanovuje způsoby a principy přezkoumání kapitálu jednotlivých institucí a interních hodnotících procesů regulátorem a efektivním využitím zveřejnění dat o řízení rizika, aby páky pro zlepšení tržní disciplíny a pro podporu bezpečných a zdravých bankovních praktik.¹³

Basilej II byla navržena tak, aby kapitálové požadavky lépe odrážely skutečná rizika, která jsou spojená s rozvahovými a podrozvahovými aktivy a aby odrážela finanční inovace, které proběhly v průběhu jejího vývoje. Vzhledem k tomu, že úprava obsažená v Basileji II se zaměřovala hlavně na bankovní portfolio, upřel výbor v čase po vydání Basileje II pozornost na portfolio obchodní. Již v červenci 2005 vydal výbor po spolupráci s Mezinárodní organizací sdružující komise pro cenné papíry (International Organization of Securities Commissions - IOSCO) dokument, určující úpravu bankovního portfolia bank. Pro zjednodušení úpravy pak byla v červnu 2006 vydána nová, souhrnná (comprehensive) verze Basileje II, obsahující i úpravu tržního rizika a obchodního portfolia.¹⁴

Vzhledem k rychlému vývoji v bankovním odvětví a k množství inovací v oblasti finančních instrumentů bylo již krátce po vydání Basileje II zřejmé, že posílení regulace je nezbytné, zvláště pak se tato nezbytnost projevila po pádu čtvrté největší investiční

---

¹² Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 2. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

¹³ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 3. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

¹⁴ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. 3. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

banky v USA, Lehman Brothers,¹⁵ v září 2008. Bankovní sektor vstoupil do krize s velkým „pákovým efektem“ ve svých portfoliích a s nedostatečnými rezervami v likviditě, vše bylo doprovázeno špatným řízením rizik. Tyto nedostatky způsobily špatné ocenění úvěrového a likviditního rizika a v důsledku toho nadměrný růst úvěrů před krizí. V návaznosti na výše zmíněné problémy proto vydal v červnu 2009 Basilejský výbor další sadu dokumentů, doplňující Basilej II, zejména s důrazem na určité komplexní sekuritizované pozice, podrozvahové položky a expozice obchodního portfolia.¹⁶

V červenci 2010 byla uzavřena dohoda, zabývající se celkovým vzhladem reformy úpravy kapitálu a likvidity v obchodních bankách, označované jako Basilej III. Samotná Basilej III pak byla schválena v listopadu 2010 na summitu G20 v Soulu a vydána Výborem v prosinci 2010 pod názvem Basilej III: „Mezinárodní rámec pro měření rizika likvidity, standardy a monitorování“ (Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring). Cíli Basileje III bylo zejména zlepšit schopnost bankovního sektoru absorbovat šoky vznikající z finančních a ekonomických problémů, zlepšení řízení rizik, zlepšení správy společností (governance), posílení transparentnosti bank a zveřejňování informací ve větší míře a v neposlední řadě provedení maximální harmonizace, tzn. odstranění národních diskrecí v co největší míře. Hlavními změnami oproti Basel II je zavedení tzv. proticyklického kapitálového polštáře, který má zabránit výše zmíněné expanzi úvěrů v době před krizí, zvýšení požadavků na dodatečný kapitál a likviditu a v neposlední řadě zavedení tzv. „pákového poměru“ (leverage ratio). Tento „pákový poměr“ je vedle kapitálových požadavků dalším kritériem, podle jehož výše budou muset banky přizpůsobovat výši svého kapitálu. V tomto případě je kapitál poměřován výší všech rozvahových a podrozvahových aktiv, která zde nejsou vážena. Všechny změny zavedené dohodou

---

¹⁵ Krach banky způsobila hlavně kumulace nesplácených tzv. subprime (podřadných) hypoték. Ztráty banka před krachem kryla různými triky, např. úpravou své rozvahy prodáváním problematických finančních instrumentů a uzavíráním dohod o zpětném odkupu. (Trumbul, Mark. *Lehman Bros. used accounting trick amid financial crisis – and earlier* [online]. b.m. : The christian science monitor, March 2010 [cit. 2013-22-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.csmonitor.com>>)

¹⁶ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s.4 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

Basilej III budou kvůli složitosti implementace do národních legislativ prosazovány postupně. Poslední změny vstoupí v platnost v lednu roku 2019.¹⁷

2.1.2 Vývoj evropské úpravy kapitálové přiměřenosti

V roce 1988, tedy v době, kdy byla vydána v Basileji Kapitálová dohoda, měla evropská hospodářská spolupráce za sebou již více než třicet let existence.¹⁸ Kvůli provázanosti a propojenosti evropských kapitálových trhů bylo již v této době zřejmé, že je potřeba regulovat finanční trhy na evropské úrovni. Je proto logické, že Evropská Rada v atmosféře sdílené Basilejským výborem a guvernéry jednotlivých národních bank, vydala v roce 1989 směrnici „o vlastních zdrojích“ (Council Directive 89/299/EEC of 17 April 1989 on the own funds of credit institutions - OFD) a směrnici o „solventním poměru“ (Council Directive 89/647/EEC of 18 December 1989 on a solvency ratio for credit institutions -SRD). I přesto, že Evropská unie v těchto směrnicích „*pro basilejský pojem kapitálové přiměřenosti (capital adequacy) použila pojem solventní poměr (solvency ratio) a pro kapitál (capital) pojem vlastní zdroje (own funds)*“¹⁹, byly tyto směrnice v „*podstatě shodné s BASLE I a řeší stejným způsobem úvěrové riziko*“²⁰ Zásadním rozdílem oproti Basileji I je pak jejich právní závaznost. Z článku 249 Smlouvy o založení EU, resp. z článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)²¹ totiž vyplývá, že „*Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.*“²²

Pro potřeby jednotného trhu a pro zpřesnění podmínek dohledu byla v témže roce vydána Radou tzv. „Druhá bankovní směrnice“ 89/646/EEC (Second Council Directive 89/646/EEC of 15 December 1989 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions and amending Directive 77/780/EEC). Tato směrnice účinná od roku 1993

---

¹⁷ Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s.4 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

¹⁸ Založení ESUO (1952), EHS (1957), ES (1967) a vydání Jednotného evropského paktu (1987) můžeme považovat za základní milníky vývoje této spolupráce.

¹⁹ JÍLEK,Josef.*Finanční rizika*. 1.Vydání.Praha: Grada, 2000. s. 238 ISBN 80-7169-579-3.

²⁰ Tamtéž.

²¹ SFEU byla vydána v roce 2010 a nahradila původní smlouvu o založení EU.

²² EU. Smlouva o fungování evropské unie. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2012. Řada C, č.v. 326, s.172. Dostupný také z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0863

zavádí tzv. princip jedné licence, na jehož základě je bankovní licence udělená v jedné členské zemi uznávána i v jiných členských státech. Druhým zásadním principem zavedeným touto směrnicí je princip dohledu domácí země, stanovující že instituce, která udělila licenci bance (mateřské) ve své zemi, je zodpovědná i za dohled nad pobočkami v jiných členských zemích.

V reakci na návrh Basilejského výboru o zahrnutí tržních rizik z roku 1993 (tento návrh byl ve finální podobě přijat Výborem až v roce 1996), byla ve stejném roce vydána Radou směrnice o kapitálové přiměřenosti 93/6/EEC (Council Directive 93/6/EEC of 15 March 1993 on the capital adequacy of investment firms and credit institutions – CAD I). Tato směrnice zavádí „společné standardy pro kapitálovou přiměřenost bank vzhledem k tržnímu riziku (tzv. poziční riziko), spojenému s obchodním portfoliem...a vypořádacímu riziku“²³, dále pak sjednocuje požadavky k tržnímu riziku u bank a investičních společností. „CAD I se týká zejména obchodních aktivit a SRD a OFD se týkají pouze tradičních bankovních aktivit.“²⁴ Tato směrnice, která byla zavedena do národních úprav až po roce 1996, kdy byla vydána i úprava tržních rizik Basilejským výborem, si na rozdíl od Basilejské úpravy za svůj cíl kladla i zrovnoprávnění přístupů k regulaci bank a investičních podniků a harmonizaci národních úprav. Ve spojení s OFD a SRD se CAD I, kromě úpravy přístupu k úvěrovému riziku, které je součástí prvních dvou směrnic, zabývá úpravou tržního rizika úrokových, akciových (tato dvě rizika jsou zde v rámci tzv. pozičního rizika řešena pouze pro obchodní portfolio, dělí se pak na specifické a obecné riziko), komoditních a měnových nástrojů. Pro obchodní portfolio je dále těmito směrnicemi provedena i úprava vypořádacího rizika, rizika partnera a riziko úvěrové angažovanosti.

V roce 1998 byla vydána v reakci na Basilejskou úpravu tržních rizik v „dodatku ke kapitálové dohodě“ Evropským parlamentem a Radou směrnice 98/31/EC (Directive 98/31/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 amending Council Directive 93/6/EEC on the capital adequacy of investment firms and credit institutions). Tato směrnice kromě změn v řízení komoditního rizika významně

---

²³ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 239 ISBN 80-7169-579-3.

²⁴ tamtéž

rozšiřuje možnosti bank, co se týče výpočtu tržního rizika. Zavádí pro tento výpočet velmi významnou změnu, možnost použití vnitřních modelů bank.

V roce 2000 byly do té doby vydané směrnice týkající se kapitálové přiměřenosti, (nezahrnuje směrnici 93/6/EEC) nahrazeny jednou Bankovní směrnicí 2000/12/EC (Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council of 20 March 2000 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions), která měla za cíl zvýšit jasnost a transparentnost evropské legislativy.²⁵

Přijetí Basileje II v roce 2004 bylo na evropské úrovni následováno přeformulováním Bankovní směrnice a směrnice 93/6/EEC do znění, které je i přes několik odlišností v souladu s Basilejí II. Bankovní směrnice byla přeformulována do tzv. Bankovní konsolidační směrnice 2006/48/EC (Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions – Banking Consolidation Directive) a směrnice 93/6/EEC nahrazena směrnicí o kapitálové přiměřenosti (Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on the capital adequacy of investment firms and credit institutions – CAD III). Pro balík těchto dvou směrnic se později začal používat název Směrnice o kapitálových požadavcích, používaný zejména v anglickém znění Capital Requirement Directive – CRD I. Obě směrnice vstoupily v účinnost 1. ledna 2007. Plně byly směrnice implementovány v roce 2008.²⁶

V září 2009 byli Radou a Evropským parlamentem přijaty směrnice 2009/111/EC, 2009/27/EC a 2009/83/EC. Tyto směrnice dohromady označované jako CRD II jsou odpovědí na finanční krizi a zaměřují se hlavně na posílení regulatorního rámce v oblastech, které byly příčinou krize. Mezi hlavní změny patří zaměření na zlepšení řízení velkých angažovaností, řízení kvality bankovního kapitálu, likvidity, řízení rizik a řízení rizik u sekuritizovaných produktů. Směrnice měly být převzaty do národních úprav do 31. října 2010.²⁷

---

²⁵ The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Repealed legislation* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

²⁶ The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Repealed legislation* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>

²⁷ The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Repealed legislation* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>

Další změna balíku směrnic označovaná jako CRD III byla provedena v listopadu roku 2010. Jednalo se o směrnici Rady a Evropského parlamentu 2010/76/EU o kapitálových požadavcích pro obchodní portfolio, pro resekuritizace²⁸ a pro dohled nad politikami odměňování. Směrnice byly implementovány ve dvou fázích, balík jako celek měl být implementován do 31. prosince 2011.²⁹

Dne 20. července 2011 přijala Komise návrh legislativního balíčku pro posílení regulace bankovního sektoru. Legislativní balíček, který měl nahradit stávající směrnice 2006/48 a 2006/49 ve znění jejich pozdějších změn, a představuje výrazný posun v regulaci kapitálové přiměřenosti na evropské úrovni, byl přijat 26 června 2013. Jeho součástí je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 (Capital Requirements Regulation – CRR) a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES.³⁰ Dohromady směrnice a nařízení dávají základ pro Jednotný soubor pravidel tzv. Single Rulebook. Zásadní změnou oproti předešlé úpravě je úprava formou nařízení, protože dle článku č. 288 SFEU „nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.“³¹ Celý balíček CRD IV vstoupí v účinnost dne 1. ledna 2014.

Důležitou roli v regulaci bank v EU v současné době hraje Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority - EBA), který byl zřízen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu. Tento orgán, který v roce 2011 nahradil Evropský výbor orgánů bankovního dohledu (Committee of European Banking Supervisors - CEBS), má

---

²⁸ Emitování cenných papírů na základě jiného aktiva, které je zdrojem výnosů, které poté plynou z držby těchto cenných papírů. Jedním z produktů resekuritizace byly tzv. zajištěné dluhové obligace (collateralized debt obligation – CDO), které jsou považovány za jednu z příčin krize v USA, která začala v roce 2008.

²⁹ The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Repealed legislation* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

³⁰ The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Legislation in force* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

³¹ EU. Smlouva o fungování evropské unie. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2012. Řada C, č.v. 326, s. 171. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0863

kromě ostatních úkolů³² na starosti také zajištění „lepšího fungování vnitřního trhu, včetně především důkladné, účinné a jednotné úrovně regulace a dohledu“.³³ Tuto povinnost bude EBA zajišťovat i pomocí vydávání návrhů tzv. závazných technických standardů (Binding Technical Standards - BTS), které budou sjednocovat, doplňovat a upřesňovat regulaci provedenou směrnicí a nařízením. Technické normy pak schvaluje dle článku 10 nařízení 575/2013 Komise.

2.1.3 Historie úpravy kapitálové přiměřenosti v ČR

„Před rokem 1990, tj. v období centrálně plánované ekonomiky, byl bankovní dohled v tehdejší Československu neznámou institucí. Bankovníctví podléhalo centrálnímu řízení a funkce existujících bank byly výrazně omezeny.“³⁴ Bankovnímu dohledu se věnuje již zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé (SBČS), ale v pravém slova smyslu dle současných kritérií byl bankovní dohled ustanoven až č. 21/1992 Sb., o bankách, přijatým dne 20. prosince 1991 Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní Republiky. I vzhledem k neexistenci úpravy kapitálové přiměřenosti a vůbec dohledu před rokem 1989 a k náročnosti vystavět celý nový právní rámec se nová úprava podnikání bank rodila velmi těžce. Jak ukázal i pozdější vývoj, právní úprava reagovala na nové podmínky spíše se zpožděním a často byly přijímány nové normy až na základě předešlých špatných zkušeností s fungováním bankovního sektoru.

I přesto byla první právní úprava na federální úrovni přijata již v roce 1992, opatřením Státní banky československé č. 8/1992 o kapitálové přiměřenosti bank. Toto opatření účinné od 21. 5. 1993 bylo po rozdělení Československa nahrazeno opatřením České národní banky ze dne 15. dubna 1993 o kapitálové přiměřenosti bank s účinností od 1. 6. 1993. V tomto opatření, které bylo vydáno na základě §15 zákona o bankách,³⁵ je zvolen obdobný přístup k úpravě kapitálové přiměřenosti, jako je tomu u Basileje I. Oproti Basileji I, je však kvůli podkapitalizovanosti státem vlastněných bank

---

³² Jde zejména „o posílení koordinace dohledu na mezinárodní úrovni, předcházení regulatorní arbitráži a prosazování rovných podmínek hospodářské soutěže, zajištění toho, aby čerpání úvěru a jiná rizika byla vhodně upravena a podléhala řádnému dohledu a posílení ochrany spotřebitelů“ ČNB. EBA [online]. b.m: ČNB. [cit. 2013-4-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

³³ Tamtéž.

³⁴ ČNB. *Vznik a úkoly bankovního dohledu* [online]. b.m: ČNB. [cit. 2013-4-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

³⁵ Tamtéž

a kvůli v podstatě minimálním bilancím komerčních bank zvolen nižší poměr kapitálu k rizikově váženým aktivům. Banky tak dle § 10 opatření ČNB musí docílit do 31.12.1993 poměru 6,25 %, o do 13.12.1996 docílit poměru 8 %.³⁶

V roce 1995 bylo přijato opatření ČNB č. 3/1995 ze dne 5. října 1995 o kapitálové přiměřenosti bank, které nahrazuje předešlé opatření a nabývá účinnosti 1. 1. 1996. Toto opatření nepředstavuje velkou změnu, pouze zpřehledňuje předešlé opatření, do skupiny rizikově vážených aktiv s nulovou vahou zavádí pohledávky za dalšími státními institucemi (Fond národního majetku, Česká exportní banka) a v případě repo operací upřesňuje oceňování úvěrů.³⁷

Situace v Českém bankovním sektoru vykazovala již od roku 1993 celou řadu negativních rysů, které způsobovaly krachy řady bank. Zásadním problémem byl na začátku transformačního procesu kritický nedostatek kapitálu v ekonomice. Banky, které byly nuceny v tomto velmi volatilním a rizikovém prostředí poskytovat velké množství úvěrů, se staly velmi závislými na vývoji ekonomiky. Špatná kvalita úvěrového portfolia, začala být Centrální bankou zásadním způsobem řešena v roce 1995 tzv. Konsolidačním programem II. Cílem tohoto programu bylo „*promítnutí potenciálních rizik z aktivních operací do reálné ztráty bank, a to na základě výsledků externích auditů účetních závěrek za rok 1995, což představovalo základní legislativní oporu pro zásahy bankovního dohledu v souladu se zákonem o bankách.*“³⁸ Důsledkem této akce bylo snížení kapitálové přiměřenosti u řady bank, které mělo za následek buďto snížení základního jmění banky a zavedení nucené správy, nebo ukončení činnosti banky, nebo odprodej banky s předpokladem budoucí fúze anebo navýšení základního jmění stávajícími akcionáři nebo novým investorem.³⁹ ČNB proto navrhla tzv. Stabilizační program, který zejména umožňoval výkup nebonitních pohledávek

---

³⁶ Česko. ČNB. Opatření č. 8 České národní banky ze dne 15. dubna 1993 o kapitálové přiměřenosti bank. In Věstník ČNB. 1993.

³⁷ Česko. ČNB. Opatření č. 3 České národní banky ze dne 5. října 1995 o kapitálové přiměřenosti bank. In Věstník ČNB. 1995.

³⁸ ČNB. Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice 1990-1999 [online]. b.m: ČNB, December 1999 [cit. 2013-7-11]. s. 28. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

³⁹Tamtéž

státní agenturou. Pokud do něj však banky chtěly vstoupit, musely plnit tvrdší kritéria kapitálové přiměřenosti.⁴⁰

V návaznosti na již dříve vydané evropské, nebo basilejské úpravy tržních rizik byla v roce 1999 vydána opatření České národní banky č. 2 ze dne 8. července 1999, kterými se stanoví podmínky pro provádění dohledu nad bankami na konsolidovaném základě a opatření České národní banky č. 2 ze dne 8. července 1999, kterým se stanoví podmínky pro provádění dohledu nad bankami na konsolidovaném základě a hlavně Opatření České národní banky č. 3 ze dne 28. června 1999 o kapitálové přiměřenosti. Základní změnou oproti předešlé úpravě je hlavně zahrnutí kapitálových požadavků na tržní rizika do výpočtu kapitálové přiměřenosti a „*obě opatření pak znamenají kvalitativní změnu v metodice provádění bankovního dohledu.*“⁴¹ Toto opatření nabylo účinnosti v dubnu 2000 a zrušilo opatření z roku 1995.

V roce 1999 byl spuštěn tzv. program Twinning, který se zaměřoval na sblížení metodiky i faktického provádění dohledu v evropských zemích⁴² a zástupci ČR byli přizváni k přípravě nového kapitálového konceptu v rámci Basilejského výboru.

V letech 1998 - 2001 ČNB participovala na vzniku novely zákona o bankách, která měla harmonizovat české a evropské právo. Tato novela byla přijata a vyhlášena jako zákon č. 126/2002 Sb., který nabyl účinnosti 1. května 2002, s výjimkou některých harmonizačních ustanovení, která nabyla účinnosti ke dni, kdy ČR vstoupila do EU, to je 1. května 2004. „*Tato novela uvedla českou bankovní legislativu do souladu s právem ES a dalšími mezinárodními standardy bankovní regulace.*“⁴³

V návaznosti na výše zmíněnou novelu vydala ČNB v roce 2002 vyhlášku České národní banky č. 333/2002 Sb. ze dne 3. července 2002, kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě a opatření České

---

⁴⁰ Min. 8 %, do dvou let od zavedení programu 10 %, cílově 12% kapitálovou přiměřenost.

⁴¹ ČNB. *Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice 1990-1999* [online]. b.m: ČNB, December 1999 [cit. 2013-7-11]. s. 25. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

⁴² V rámci tohoto programu byla ČR přidělena „patronská“ země, která pomáhala s přípravou vstupu. Touto zemí pro oblast bankovního dohledu bylo pro ČR Německo. (ČNB. *Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice 1990-1999* [online]. b.m: ČNB, December 1999 [cit. 2013-7-11]. s. 25. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>)

⁴³ ČNB. *Bankovní dohled 2001* [online]. b.m: ČNB, 2002 [cit. 2013-7-11]. s. 3. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

národní banky č. 2 ze dne 3. července 2002⁴⁴, o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidlech obezřetného podnikání na individuálním základě. Dohromady tato vyhláška a opatření ruší předešlá opatření a co se týče obsahu, „stanovují pravidla propočtu kapitálové přiměřenosti zahrnující úvěrové a tržní riziko a hrubé angažovanosti pro regulované konsolidační celky“ i pro jednotlivé banky a „stanovují podmínky, za kterých může banka používat svoje vlastní modely pro stanovení kapitálových požadavků k tržnímu riziku.“⁴⁵

Zásadním opatřením týkajícím se operačního rizika, je Opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. února 2004 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky, které nově klade důraz na správné řízení operačního rizika, i když stále ještě nepožaduje držení kapitálového polštáře ke krytí tohoto rizika. Toto Opatření vstoupilo v platnost k 1. lednu 2005.

V reakci na vydání Basileje II Basilejským výborem a na vydání směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES, byla v roce 2007 zákonem 120/2007 Sb. provedena novelizace zákona o bankách. V návaznosti na tuto novelizaci ČNB vydala vyhlášku č. 123/2007 Sb.⁴⁶, o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. „V zásadě jednotlivá pravidla obezřetného podnikání obsažená ve vyhlášce vycházejí kromě směrnic ES také v obecné rovině z tzv. Základních principů efektivního bankovního dohledu (Core Principles for Effective Banking Supervision), dokumentu vydaného Basilejským výborem pro bankovní dohled.“⁴⁷ ČNB dále v oblastech, kde evropskou úpravou byla umožněna národní diskrece, zohlednila dřívější zkušenosti s fungováním bankovního trhu. Touto vyhláškou se také velmi zprůhlednila regulace nad finančním trhem, protože nahradila řadu dřívějších sektorových úprav. Pokud se jedná o jednotlivá rizika a jejich regulaci, jedná se o úpravu, která již plně zapracovává kapitálové požadavky k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku a umožňuje bankám využití vlastních modelů pro měření všech těchto rizik.

---

⁴⁴ Vyhláška nabyla účinnosti dne 1. srpna 2002, opatření pak 1. ledna 2003.

⁴⁵ ČNB. *Bankovní dohled 2002* [online]. b.m: ČNB, 2003 [cit. 2013-7-11]. s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

⁴⁶ Obě normy mají účinnost od 1. července 2007

⁴⁷ ČNB. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. b.m: ČNB, 2008 [cit. 2013-7-11]. s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

Z důvodu velkých změn na finančních trzích po roce 2008 a následné aktivitě EU a Basilejského výboru, ČR průběžně transponovala ustanovení jednotlivých směrnic EU. Harmonogram byl následující: CRD I a CRD II byly transponovány do národního právního řádu s účinností od 31. prosince 2010. CRD III byla účinná od 1. ledna 2011.

Zásadní změnou bude nabytí účinnosti výše zmíněného nařízení CRR dne 1. ledna 2014. Od této chvíle bude toto nařízení platné v ČR a banky se jím budou muset řídit. Dle článku 162 směrnice pak „*Členské státy do 31. prosince 2013 přijmou a zveřejní právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí. Členské státy budou tyto předpisy uplatňovat ode dne 31. prosince 2013.*“⁴⁸ Kvůli turbulentní politické situaci v ČR však zmíněné právní předpisy nemohou být do požadované doby přijaty. Jedná se zejména o novelu Zákona o bankách,⁴⁹ který je v tuto chvíli v legislativním procesu⁵⁰ a o novou vyhlášku ČNB, která zruší vyhlášku 123/2007 Sb.. Tyto předpisy by měly být přijaty v průběhu roku 2014. Již nyní je však zřejmé, že míra diskrece ČNB se dle nových pravidel velmi sníží. Jedna pravomoc však ČNB zajisté zůstane. Je jí možnost určit kapitálový požadavek vyšší, než požaduje evropská regulace. Vzhledem k vysoké kapitálové přiměřenosti tuzemských bank je pak téměř jisté, že této své možnosti využije. Toto vyplývá i z odpovědi na často pokládané otázky na webu ČNB: „*Český bankovní sektor je stabilní a primárním záměrem ČNB je implementovat evropskou legislativu a mezinárodní bankovní standardy tak, aby zůstal stabilní i dlouhodobě a zachoval si již existující výši kapitálové vybavenosti kvalitním kapitálem.*“⁵¹

---

⁴⁸ EU. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176, s. 423. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

⁴⁹ Pokud se jedná o nařízení, zákon o bankách musí být adaptován na nové požadavky.

⁵⁰ 14. 11. 2013 je po připomínkovém řízení a čeká na předložení ve vládě.

⁵¹ ČNB. *Časté otázky a odpovědi – směrnice Capital Requirements Directive (CRD IV) a nařízení Capital Requirements Regulation (CRR)* [online]. b.m: ČNB, 2013 [cit. 2013-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

2.2 Rizika v bankovním podnikání

Dle slovníku cizích slov je riziko slovo italského původu, označující „*nebezpečí, možnost škody, ztráty, nezdaru: riziko podnikání; střední očekávaná ztráta.*“⁵² Dle Českého etymologického slovníku pak „*riziko, rizikový. Přes něm. Risico a it. st. risico, risco „nebezpečí“ asi z v lat. resecum – skalisko*“ a riskovat pak snad z „*latinského risicare – obeplovat skalisko.*“⁵³ Slovo riziko dle výše zmíněného vyjadřuje určitou míru nejistoty. Tato nejistota pak je nejen v bankovním, ale i v jiném podnikání nutným předpokladem dosahování zisku. Většinou platí nepřímá úměra mezi mírou rizika a výší zisku, s nulovým rizikem však nemůžeme očekávat žádný zisk.

Finanční riziko je dle Jílka definováno „*jako potenciální finanční ztráta subjektu, tj. nikoli již existující realizovaná či nerealizovaná ztráta, ale ztráta v budoucnosti vyplývající z daného finančního či komoditního nástroje nebo finančního či komoditního portfolia.*“⁵⁴ Tato definice jasně popisuje rozdíl mezi očekávanou a neočekávanou ztrátou. A zatímco očekávaná ztráta má být kryta opravnými položkami, jejichž prostřednictvím se dostává do výsledovky a zprostředkovaně se odečítá od kapitálu banky nebo rezervami banky, neočekávaná ztráta má být kryta regulačním kapitálem, tzv. nárazníkem, neboli kapitálovým polštářem (buffer). Výše kapitálového polštáře se pak odvozuje z toho daného rizika, z té dané expozice, které je daná banka vystavena. Pak nezáleží na tom, zda se jedná např. o rizika nesplacení bankou poskytnutého úvěru klientem, či o riziko změny úrokových sazeb na trhu.

Rizika je možné modelovat různými způsoby. Jedním je rozdělit jednotlivé expozice banky do různých tříd a v rámci tříd, které by měly být pokud možno homogenní, přidělit určitou rizikovou váhu, která vyjadřuje, jaké je riziko nesplacení daného klienta a jakou ztrátu toto nesplacení přinese (změn úrokových sazeb atp.). Tyto rizikové váhy jsou například součástí původního konceptu Basel I, kdy se jedná o váhy pevně určené. Pokročilejším postupem je modelování rizika ztráty s pomocí pokročilých statistických

---

⁵² KRAUS, Jiří aj. *Nový akademický slovník cizích slov A - Ž*. 1. Vydání. Praha: Academia, 2009. 880 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

⁵³ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. Vydání. Praha: Leda, 2001. s. 541 ISBN 80-85927-85-3.

⁵⁴ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 15 ISBN 80-7169-579-3.

metod a matematických modelů, z nichž jednou z nejpoužívanějších metod je metoda Value at Risk, na které budu demonstrovat postup výpočtu kapitálových požadavků tímto způsobem. Zjednodušeně s pomocí historických dat zjistíme velikost ztráty, která nastane s určitou pravděpodobností. Pro určitý kvantil daného rozdělení pak určíme velikost ztráty (např. u kvantilu 99,9% s pravděpodobností 99,9% nenastane ztráta větší než x), pro kterou po odečtení rezerv pro očekávané ztráty vytvoříme regulační polštář.⁵⁵ Modely a postupy pro kvantifikování jednotlivých kapitálových požadavků pro různé druhy bankovních rizik jsou však odlišné.

I s ohledem na členění uvedené ve vyhlášce ČNB 123/2007 Sb. v § 75 a na členění Basileje II a III budu analytickou část členit podle jednotlivých rizik, která v této části práce popíši a roztřídím.

Členění bankovních rizik není u jednotlivých autorů stejné. Dle Kašparovské je možno rizika členit do pěti skupin: úvěrové riziko, tržní riziko, riziko likvidity, operační riziko a ostatní rizika.⁵⁶ Oproti tomu Jílek ostatní rizika nazývá riziky obchodními a zavádí další zvláštní riziko systémové.⁵⁷ Nejedná se tedy o nejednotnost zásadní a rizik, pro něž se počítají kapitálové požadavky, se nedotýká.⁵⁸

Úvěrové riziko (credit risk) „je rizikem ztráty ze selhání (default) dlužníka tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek kontraktu, a tím způsobí věřiteli ztrátu.“⁵⁹ Jedná se o nejvýznamnější riziko, kterému banky čelí. Pokud v minulosti bankovní sektor čelil nějakým problémům, nejdůležitější důvod byl obvykle přímo spojen se špatně nastavenými standardy řídicími úvěrové riziko, s chybným portfoliomanagementem úvěrů, nebo s nedostatečnou opatrností tváří v tvář přicházející ekonomické krizi. Největším zdrojem úvěrového rizika pro banky je poskytování úvěrů. Úvěry však nejsou jediným zdrojem úvěrového rizika, dalšími zdroji úvěrového rizika jsou jednotlivé instrumenty v obchodním i bankovním portfoliu, rozvahové i

---

⁵⁵ Blíže se modelu budu věnovat v analytické části.

⁵⁶ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. *Řízení obchodních bank*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 71 ISBN 80-7179-381-7.

⁵⁷ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 17 ISBN 80-7169-579-3.

⁵⁸ Úvěrové, tržní a operační riziko.

⁵⁹ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. 640 s. ISBN 80-7169-579-3.

mimorozvahové instrumenty.⁶⁰ Úvěrové riziko můžeme členit na několik druhů. Např podle Jílka: na přímé úvěrové riziko, riziko úvěrových ekvivalentů, vypořádací riziko a riziko úvěrové angažovanosti. První dva druhy se odlišují podle toho, zda se jedná o selhání partnera u tradičních rozvahových položek či u položek podrozvahových (zejména deriváty, dokumentární akreditivy aj.). Vypořádací riziko (Settlement risk) je riziko „ztráty ze selhání transakcí v procesu vypořádání (dodávky), zejména v situaci, kdy hodnota partnerovi byla dodána, ale hodnota od partnera ještě není k dispozici.“⁶¹ Toto riziko hrálo, jak je již zmíněno výše, velkou roli při vzniku Basilejského výboru v 70. letech 20. století, kdy jeden druh vypořádacího rizika⁶² způsobil krach banky Herstatt. Poslední riziko spadající pod riziko úvěrové, tj. riziko úvěrové angažovanosti, je rizikem z velké angažovanosti vůči jednotlivým klientům, zemím, subjektům, které mají podobné rizikové charakteristiky apod. Toto riziko je možné eliminovat vhodnou diversifikací portfolia banky a stanovením tzv. úvěrových limitů.⁶³

„Z hlediska významu druhým rizikem je tržní (cenové) riziko (market/price risk). Jedná se o riziko ztráty ze změn tržních cen jakožto změn hodnot finančních nástrojů či komoditních nástrojů (v aktivech či pasivech) v důsledku nepříznivých změn tržních podmínek.“⁶⁴ Faktem však je, že situace v ČR je ohledně významu úvěrového rizika odlišná. Podíl kapitálových požadavků k tržnímu riziku je totiž v českém bankovním sektoru nižší, než podíl kapitálových požadavků k operačnímu riziku. Podle toho s kterým finančním instrumentem je tržní riziko spjato, jej dělíme na úrokové riziko, akciové riziko, komoditní riziko a měnové, neboli devizové riziko. Pro každé z těchto rizik „existují dva parametry, kvantitativní a kvalitativní parametr.“ Kvantitativní parametr nám třídí jednotlivé finanční instrumenty podle jednotlivých kritérií. „U úrokového rizika je to měna a splatnost či durace nástroje... u akciového rizika se jedná

---

⁶⁰ Basel Committee on Banking Supervision. *A Principles for the Management of Credit Risk* [online]. BASEL : BIS, September 2000 [cit. 2013-7-11]. s. 1 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/>>.

⁶¹ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 16. ISBN 80-7169-579-3.

⁶² Jedná se o riziko vypořádání v různých měnách (tzv. Herstatt risk). V případě banky Herstatt se jednalo o přijetí německých marek bankou Herstatt s tím, že plněno bude v dolarech v USA, kde začínal kvůli časovému posunu obchodní den o 6 hodin později. Ale protože před tím, než mělo být v USA plněno byla odebrána Herstatt bank v Německu licence, nebylo možno plnit v USA.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 75 ISBN 80-7169-579-3.

*o jednotlivé národní trhy a emitenty u měnového rizika o měnu a u komoditního rizika o komoditu.*⁶⁵ Kvalitativní parametr⁶⁶ pak udává velikost expozice daného nástroje v aktivech či pasivech. Velikost tržního rizika pak vyplývá ze srovnání expozic v pasivech a aktivech (neboli tzv. čistá expozice) se stejným kvalitativním parametrem. Pro názornost pokud je například u jedné dané hodnoty daného kvantitativního parametru expozice banky v daném instrumentu v pasivech větší než expozice v aktivech (v tomto případě se jedná o otevřenou pozici), bude bance plynout ztráta ze zvýšení ceny tohoto instrumentu. Kvůli zvýšení ceny totiž banka vydá větší množství peněz jako věřitel, než jaké množství peněz získá jako dlužník. Z výše popsaného je zřejmé, že pokud je u jedné dané hodnoty daného kvantitativního parametru expozice banky v daném instrumentu shodná v aktivech a v pasivech, není banka v této expozici vystavena danému typu tržního rizika (v tomto případě se jedná o otevřenou pozici).⁶⁷ Úrokové a akciové riziko můžeme dále členit na specifické a obecné riziko. „*Specifické úrokové riziko je rizikem ztráty z možného nepříznivého či příznivého*⁶⁸ *vývoje ceny určitého úrokového nástroje v důsledku zhoršení či zlepšení finanční situace emitenta úrokového nástroje.*“⁶⁹ Stejně tak je specifické akciové riziko rizikem ztráty vyvěrající ze změny ceny určitého akciového nástroje určitého emitenta. Specifické úrokové a akciové riziko jsou, pokud vezmeme v potaz širší definici úvěrového rizika, vlastně druhem rizika úvěrového, protože povinné osobě vzniká ztráta při změně situace emitenta samého (v případě čistého úvěrového rizika se jednalo o ztrátu při defaultu emitenta). I z tohoto důvodu budou specifická rizika v analytické části práce řazena mezi úvěrová rizika. Oproti tomu obecná rizika „*jsou určena makroekonomickými podmínkami a nikoli partnerem či emitentem.*“⁷⁰ Z výše uvedeného je zřejmé, že je bezpředmětné stejným způsobem členit i komoditní a měnové riziko, určujícím je pro ně obecné riziko.

---

⁶⁵ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 76 ISBN 80-7169-579-3.

⁶⁶ Pro stanovení kvantitativního a kvalitativního parametru u derivátů se použije jejich podkladové aktivum.

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ Podle toho, zda je nástroj v aktivech nebo pasivech banky.

⁶⁹ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 78 ISBN 80-7169-579-3.

⁷⁰ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 80 ISBN 80-7169-579-3.

Dalším rizikem, pro které se počítají kapitálové požadavky při výpočtu kapitálové přiměřenosti, je riziko operační. Toto riziko je v Basileji II definováno jako „*riziko ztráty vyplývající z nedostatečných (inadequate) nebo selhavších (failed) interních procesů, lidí a systémů, nebo z externích událostí. Tato definice zahrnuje právní riziko.*“⁷¹Jílek operační riziko dále člení na transakční riziko, riziko operačního řízení a riziko systémů. Jílkův přístup se prakticky shoduje s přístupem stanoveným v Basileji II, kromě toho že právní riziko řadí mezi obchodní rizika. Operační riziko je „*ze své podstaty obtížně kvantifikovatelné.*“⁷²

Likviditní riziko není rizikem, pro které se počítají kapitálové požadavky při výpočtu kapitálové přiměřenosti. Jeho podstatou je riziko nedostatečného přístupu k likvidním finančním prostředkům, z nějž může vyplývat neschopnost banky dostát svým splatným závazkům.

Jako dvě poslední bankovní rizika uvádí Jílek tzv. obchodní riziko a systémové riziko. Zatímco mezi obchodní rizika řadí právní riziko, riziko změny úvěrového hodnocení, reputační riziko, daňové riziko, riziko měnové konvertibility, riziko pohromy a regulační riziko, systémové riziko uvádí jako zvláštní jednočlennou skupinu. Pro účely této práce je toto členění moc podrobné, zásadní pro výpočet kapitálových požadavků jsou zejména riziko právní a systémové.

Právní riziko jak je výše naznačeno řadí Basilej II do rizika operačního. Jedná se o „*riziko ztráty z právních požadavků partnera, nebo z právní neprosaditelnosti kontraktu*“⁷³a jak jej doplňují z Basileje II „*právní riziko zahrnuje, vystavení pokutám, sankcím nebo represivním postihům vyplývajícím z akcí provedených dohledem*“.⁷⁴

Systémové riziko „*je rizikem přenosu potíží, kdy neschopnost jedné instituce splnit své závazky při jejich splatnosti způsobí, že jiné instituce nebudou schopny splnit své*

---

⁷¹ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online].Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. 144 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

⁷² JÍLEK,Josef.*Finanční rizika*. 1.Vydání.Praha: Grada, 2000. s.95 ISBN 80-7169-579-3.

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online].Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. 144 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

závazky... při jejich splatnosti.⁷⁵ Riziko je do právní regulace kapitálové přiměřenosti promítnuto prostřednictvím určení systémově důležitých bank. Tyto banky jsou pak povinny udržovat vyšší kapitálový požadavek, který vyplývá jak z Basileje III,⁷⁶ tak z nové evropské úpravy, která umožňuje tyto instituce určit i národním regulátorům po splnění určitých podmínek.⁷⁷ Tato možnost bude s největší pravděpodobností upravena i v nové české právní úpravě.

---

⁷⁵ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 98 ISBN 80-7169-579-3.

⁷⁶ Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, December 2010 [cit. 2013-10-11]. s. 7 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org>>. ISBN: 92-9197-859-0

⁷⁷ EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176, s. 265, čl. 458. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

3. Kapitálové požadavky pro krytí rizik bank v ČR dle úpravy účinné k 1. 11. 2013

3.1 Situace v bankovním sektoru ČR v roce 2013

I navzdory složité situaci na světových finančních trzích po roce 2007 je situace na bankovním trhu v ČR v roce 2013 stabilní. Situaci velmi pomohl proces očištění bankovního sektoru od nekvalitních úvěrů z počátků privatizace a důsledný postup ČNB ve vynucování zákonných požadavků v druhé polovině 90. let. Dalším očištěním momentem, byla celková sanace bankovního sektoru na přelomu tisíciletí, kdy byla banka IPB převzata ČSOB. Také tehdejší guvernér ČNB Josef Tošovský ke smlouvě o převzetí, „*uvedl: "Dosaženou smlouvu oceňuji jako významný příspěvek k upevnění stability českého bankovního systému."*“⁷⁸ Bankovní sektor v ČR, i díky výše zmíněné

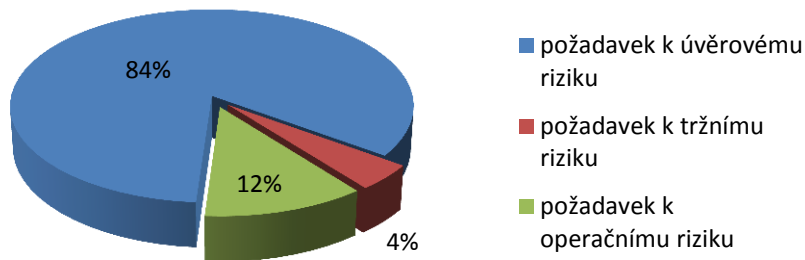
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet bank a poboček zahraničních bank	37	37	39	41	44	43
Kapitálová přiměřenost v %	11	11,6	14	15,3	15	15,6
Podíl kapitálového požadavku k úvěrovému riziku ke kapitálovým požadavkům celkem v %	89,2	85,8	86,4	85,9	85,2	83,8
Podíl kapitálového požadavku k tržnímu riziku ke kapitálovým požadavkům celkem v %	5	4,4	3	2,6	3,8	4,4
Podíl kapitálového požadavku k operačnímu riziku ke kapitálovým požadavkům celkem v %	5,4	9,6	10,6	11,5	11	11,7

Tabulka 1-Přehled jednotlivých ukazatelů českého bankovního sektoru k 31. 12. daného roku- www.cnb.cz

sanaci, uspokojivě přestál finanční krizi a netrpí nedostatkem kapitálu či likvidit. Jak je vidět z tabulky 1, celkový počet bank a poboček zahraničních bank v ČR k 31. 12. 2012 byl 43 a dohromady plnily kapitálovou přiměřenost ve výši 15,6%, což je vysoko nad

⁷⁸ ČNB. ČSOB převzala IPB. In *Tiskové zprávy ČNB* [online]. b.m: ČNB, 19. 6. 2012 [cit. 2013-10-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2000/63.html>.

Obrázek 1-Podíl jednotlivých kapitálových požadavků na celkovém kapitálovém požadavku v ČR v roce 2012

zákonnými kapitálovými požadavky.

Podíl jednotlivých kapitálových požadavků k celkovému kapitálovému požadavku je znázorněn na obrázku 1. Je zřejmé, že

největší podíl kapitálových požadavků v ČR k 31. 12. 2012 tvoří kapitálové požadavky k úvěrovému riziku, více než 80%, což je způsobeno tradičním zaměřením bank v ČR na poskytování úvěrových produktů. Druhým nejvyšším podílem jsou zastoupeny kapitálové požadavky k operačnímu riziku (11,7%). Tento vysoký podíl a jeho rostoucí trend od roku 2007, tj. od doby od které se tento požadavek počítá, je způsoben zejména vysokou ziskovostí bank v ČR a tím, že absolutní výše zisku bank od roku 2007 rostla. Tento vztah je způsoben výpočtem požadavku ke krytí operačního rizika z čistého úrokového a neúrokového výnosu bank ve většině modelů pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku. Tento výnos je významnou součástí zisku bank. Nejnižší podíl na kapitálových požadavcích v ČR má kapitálový požadavek k tržnímu riziku a tento podíl je v čase poměrně stabilní (4,4%).

Po právní stránce je zásadním předpisem v oblasti kapitálové přiměřenosti bank v ČR Vyhláška ČNB č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry ve znění pozdějších předpisů, která byla vydána na základě zmocnění ČNB uvedeném v §15⁷⁹ zákona č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách ve znění pozdějších předpisů. Zatímco povinnost udržovat

⁷⁹ Česko. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách (zákon o bankách). In Sbírnka zákonů České republiky. 1991, částka 5. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

kapitál v požadované výši stanovuje §12a zákona o bankách, podrobnou regulaci kapitálové přiměřenosti a jednotlivých kapitálových požadavků pro banky a družstevní záložny obsahuje Vyhláška. Dle § 3 Vyhlášky, který vymezuje osobní působnost vyhlášky, je totiž stanoveno, že „*se vztahuje na povinnou osobu, která je bankou, anebo družstevní záložnou*“.⁸⁰ Ve výkladovém ustanovení v § 2 odst. 4 písm. b se pak stanoví, že povinnou osobou se dle této vyhlášky rozumí „*1. Banka, 2. Družstevní záložna*“.⁸¹ Novela zákona o bankách a Vyhláška ČNB 123/2007 Sb. byly vydány kvůli potřebě adaptace, resp. transpozice směrnic EU č. 2006/48/ES a 2006/49/ES.

Samotná kapitálová přiměřenost se vyjádří v procentech dle § 43⁸² Vyhlášky 123/2007 Sb. takto

$$kp = \frac{\text{tier 1} + \text{tier 2} + \text{tier 3}_{\text{použ.}} - \text{Odečitatelné položky}}{\text{kap. pož. k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku}} * 0,08. \quad (3.2)$$

Násobení vzorce kapitálové přiměřenosti koeficientem 0,08 je způsobeno požadavkem osmiprocentní⁸³ výše kapitálové přiměřenosti. Samotný poměr kapitálu a kapitálových požadavků musí v tomto případě být tedy vyšší, nebo rovný 1. Vypočtením kapitálového požadavku k úvěrovému, operačnímu a tržnímu riziku tak přímo zjistíme, kolik bude dohromady potřeba na krytí těchto rizik kapitálu a to v poměru 1:1. Toto vyplývá i z §37, kde se stanoví, že „*povinná osoba splňuje kapitálovou přiměřenost na individuálním základě, pokud průběžně udržuje kapitál na individuálním základě (hlava III díl 1) minimálně ve výši odpovídající součtu kapitálových požadavků k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku (hlava IV díly 2 až 4) stanovených na individuálním základě*“.

⁸⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par.3. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁸¹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par.2, odst. 4. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁸² Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par.43. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁸³ Tato výše je dána historicky, pro Basel III už není tato výše postačující.

3.2 Kapitálové požadavky ke krytí úvěrového rizika

Abych mohl blíže specifikovat výpočet kapitálových požadavků ke krytí úvěrového rizika, je potřeba v souladu s Vyhláškou rozčlenit portfolio banky do dvou celků. V úpravě dle vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. se používá rozlišení na obchodní a investiční portfolio. Obchodní portfolio je vymezeno podle povahy nástrojů v něm zařazených. Tyto nástroje mají být dle § 45 vyhlášky „držené se záměrem obchodovat s nimi, nebo s cílem zajišťovat jiné nástroje obchodního portfolia“⁸⁴ a obchodovatelnost těchto nástrojů nesmí být omezena, nebo je možné ji zajistit. Ve vyhlášce jsou pak přesně specifikovány požadavky pro jejich zařazení do obchodního portfolia. Jsou jimi zejména existence zdokumentované strategie obchodování, postupy pro řízení aktivních pozic a postupy pro sledování pozic vzhledem ke strategii obchodování.

Investiční portfolio je vymezeno v § 47 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. negativně, tj. portfolio, do kterého „se zařazují nástroje nezařazené do obchodního portfolia.“⁸⁵ Podobným způsobem jsou vymezena portfolia ve směrnici 2006/49/ES,⁸⁶ kde je v čl. 11 vymezeno jen obchodní portfolio, druhé, tzv. neobchodní portfolio ve směrnici výslovně vymezeno není, ačkoli je několikrát zmiňováno (např. čl. 30 směrnice)⁸⁷. Názvy portfolií „investiční“ a „obchodní“ jsou v souladu s tím, že vyhláškou ČNB 123/2007 Sb. se řídí i jiné osoby než banky (kupř. obchodníci s cennými papíry) a pojmenování investičního portfolia portfoliem bankovním jako je tomu u Basileje II (banking book – např. čl. 49(xiii)),⁸⁸ by z tohoto důvodu nebylo šťastným.

---

⁸⁴ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 45 odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁸⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par 47. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁸⁶ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Rada L, č.v. 177, s. 207, čl. 11. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

⁸⁷ Tamtéž, s. 213, čl. 30

⁸⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. 16 čl. 49 (xiii) Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

Na základě článku 18.2 a 18.3 směrnice 2006/49/ES⁸⁹ je umožněna diskrece národního regulátora ve stanovení jiných podmínek pro nevýznamné obchodní portfolio, které je v tomto článku přesně specifikováno. ČNB tuto možnost využila a promítla ji do ustanovení § 46 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb.⁹⁰, které upravuje „malé obchodní portfolio“. Výhodou pro banku, jejíž obchodní portfolio je malého rozsahu (dle vyhlášky se obchodní portfolio považuje za malé, pokud podíl transakcí zpravidla nepřevyšuje 5% všech transakcí a částku 15 mil. eur a nikdy podíl transakcí nepřevyšuje 6% všech transakcí a částku 20 mil. eur)⁹¹, je skutečnost, že pro toto obchodní portfolio mohou stanovovat kapitálové požadavky stejným způsobem jako pro investiční portfolio a tudíž nemusí stanovovat některé kapitálové požadavky ke krytí tržního rizika. I vzhledem k náročnosti výpočtu těchto požadavků a k nákladům s tím spjatým je rozumné, že možnost diskrece ČNB využila a umožnila bankám s malým obchodním portfoliem zvolit tuto možnost. Jen pro doplnění je potřeba zmínit, že Basilej II tuto možnost nedává, a Výbor se odvolává na to, že dokument je závazný jen pro mezinárodně aktivní banky.⁹²

Po definici jednotlivých portfolií banky je možné přistoupit k rozčlenění jednotlivých rizik, pro která se počítají kapitálové požadavky ke krytí úvěrového rizika. Vyhláška ČNB 123/2007 Sb. člení v § 75⁹³ tato rizika v závislosti na zařazení do jednotlivých portfolií na:

- a) „úvěrové riziko investičního portfolia, včetně rizika vypořádacího a riziko rozmělnění investičního portfolia,

---

⁸⁹ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 210, čl. 18.2 a 18.3. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

⁹⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 46. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁹¹ Tamtéž

⁹² Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9 683(iv)

⁹³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 47. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

- b) *specifické úrokové riziko obchodního portfolia,*
- c) *specifické akciové riziko obchodního portfolia,*
- d) *riziko protistrany u repo obchodů nebo půjček či výpůjček cenných papírů nebo komodit, derivátů, transakcí s delší dobou vypořádání a maržových obchodů,*
- e) *vypořádací riziko obchodního portfolia a k volným dodávkám,*
- f) *riziko k ostatním nástrojům obchodního portfolia,*
- g) *riziko angažovanosti obchodního portfolia.*⁹⁴

Pro jednotlivá rizika je možné počítat kapitálový požadavek základními nebo speciálními přístupy.

Pro úvěrové riziko investičního portfolia, které je zásadním rizikem podstupovaným v bankovním podnikání, je možné využít standardizovaný přístup pro výpočet kapitálového požadavku nebo přístup IRB (Internal Rating Based).

Standardizovaný přístup je možné členit na dva přístupy, které se liší tím, jestli jsou při stanovení hodnoty expozice, nebo upravené hodnoty expozice použity vlastní modely. Hodnota expozice jednotlivých rozvahových aktiv, pokud není např. počítána metodou vlastních modelů, odpovídá dle § 87 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. „účetní hodnotě“⁹⁵ daných aktiv. Hodnota expozice podrozvahových položek je dle § 87 odst. 3 vyhlášky 123/2007 Sb. zjištěna vynásobením účetní hodnoty podrozvahové položky po odečtení rezerv konverzním faktorem, jehož výše závisí na rizikovosti podrozvahové položky.

Pro účely výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku se dle standardizované metody zařadí každá expozice (aktivum nebo podrozvahová položka⁹⁶) investičního portfolia, kromě odčitatelných položek od kapitálu, pro které se kapitálový požadavek

---

⁹⁴ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par.75, odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁹⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par.87, odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁹⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 2, odst. 1 písm. b. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

neurčuje, do jedné z více kategorií, které jsou přesně vymezeny v příloze č. 4 vyhlášky 123/2007 Sb. Zde je potřeba zdůraznit, že jednou z kategorií jsou dle § 84 odst. 1 písm. j) expozice po splatnosti. Podle stupně úvěrové kvality dané expozice, je expozici přidělena riziková váha. Po vynásobení rizikové váhy dané expozice její hodnotou získáme tzv. „rizikově váženou expozici“. *„Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku investičního portfolia se rovná 8% ze součtu hodnot rizikově vážených expozic.“*⁹⁷

Rozčlenění do jednotlivých kategorií a výše rizikových vah pro jednotlivé stupně úvěrové kvality ve vyhlášce ČNB 123/2007 Sb. je plně v souladu s úpravou obsaženou ve směrnici 2006/48/ES. Tato úprava umožňuje diskreci jednotlivých národních regulátorů při přidělování jednotlivých stupňů úvěrové kvality konkrétním stupňům hodnocení konkrétních ratingových agentur. Tento přístup je odlišný oproti úpravě v Basileji II, kde jsou přímo uvedeny stupně úvěrové kvality ratingové agentury Standard & Poor's.⁹⁸ Ačkoliv se jedná jen o příklad hodnocení, jeví se kvůli lepší přehlednosti i jednotnosti výkladu vhodnějším přístupem použitým ve směrnici 2006/48/ES a ve vyhlášce ČNB 123/2007 Sb.

Pro externí úvěrové hodnocení je možné použít hodnocení provedené zapsanou ratingovou agenturou a exportní úvěrovou agenturou, která splňuje požadavky dané vyhláškou ČNB 123/2007 Sb. Používání externího úvěrového hodnocení vydávaných ratingovými agenturami je podmíněn uznáním ratingové agentury národním regulátorem na základě nařízení EU č. 1060/2009 o ratingových agenturách ve spojení s ustanovením § 12b zákona 21/1992 Sb. o bankách. Požadavky na externí úvěrové hodnocení jsou obsaženy i v § 122 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. v návaznosti na ustanovení čl. 81 směrnice 2006/48/ES. Je požadováno, aby metody splňovaly požadavky na *„nestrannost, nezávislost, průběžnou aktualizaci a průhlednost. Metodika ratingové agentury musí poskytnout České národní bance dostatek srovnatelných faktorů, které jí umožní přiřadit externí ratingy udělované ratingovou agenturou ke*

---

⁹⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 85. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

⁹⁸ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. 19 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

stupňům úvěrové kvality.“⁹⁹I přesto, že ČNB uznala celkem 6 ratingových agentur¹⁰⁰, jedná se pouze o různé pobočky agentur Fitch a Moody's. Takto malý počet agentur je dán celkově nízkým počtem ratingových agentur na světovém trhu. Na druhou stranu je vzhledem k problémům, které byly v minulosti v souvislosti s nepřesnými úvěrovými hodnoceními, velmi pozitivní, že velmi přísná a hlavně jednotná úprava obsažená v nařízení EU č. 1060/2009 vnáší jasný řád do působení ratingových agentur. Ostatně podle odůvodnění nařízení EU 1060/2009 se má „za to, že se ratingovým agenturám nejprve nepodařilo včas ve svých ratingech zohlednit zhoršující se tržní podmínky a dále že se jim v době, kdy se již krize trhu prohlubovala, nepodařilo své ratingy této situaci včas uzpůsobit.“¹⁰¹

Na základě diskrece umožněné v článku 83 směrnice 2006/48/ES, rozhodla ČNB o umožnění použití nevyžádaných ratingů, pokud nejsou k dispozici ratingy vyžádané¹⁰². Výhodou nevyžádaných ratingů je ta skutečnost, že náklady na jejich vyhotovení hradí sama ratingová agentura, nevýhodou oproti tomu je jejich nižší vypovídací hodnota, protože jsou vypracovávány pouze na základě veřejně známých informací. ČNB však byla donucena okolnostmi k umožnění používání nevyžádaných ratingů, protože jen velmi málo protistran bank má k dispozici svůj vyžádaný externí rating.

Velmi významným diskrečním rozhodnutím ČNB v rámci standardizovaného přístupu pro výpočet kapitálového požadavku k úvěrovému riziku bylo určení způsobu výpočtu hodnoty rizikově vážených expozic vůči institucím (pro účely vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. se institucí rozumí „1. úvěrová instituce, 2. obchodník s cennými papíry nebo zahraniční obchodník s cennými papíry“¹⁰³) vydané na základě čl. 80.3 směrnice

---

⁹⁹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 122 odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹⁰⁰ ČNB. Seznam agentur pro úvěrové hodnocení [online]. b.m: ČNB, b.m, [cit. 2013-13-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_finančni_trh/seznamy/seznam_ratingovych_agentur/>.

¹⁰¹ EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009 ze dne 16. září 2009 o ratingových agenturách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v.302, odův. (10). Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

¹⁰² Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 89 odst. 3. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹⁰³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 2 odst. 2. písm. a) Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

2006/48/ES, kde je dáno členským státům na výběr, „*zda přijmou metodu založenou na úvěrové kvalitě centrální vlády státu, v němž má instituce své sídlo, nebo metodu založenou na úvěrové kvalitě instituce protistrany.*“¹⁰⁴ ČNB vybrala druhou možnost, kterou vtělila do ustanovení § 86 odst. 4 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Stanovení externího ratingu dle úvěrového rizika protistrany je v tomto případě lepším řešením. I vzhledem k tomu, „*že expozicím vůči institucím bez ratingu není možné přidělit rizikovou váhu nižší než je riziková váha přidělovaná expozicím vůči jejich centrální vládě*“¹⁰⁵, jedná se o obezřetnější řešení situace s tím, že pokud má banka stejné úvěrové hodnocení jako centrální vláda, bude mít vždy stejnou nebo vyšší rizikovou váhu než tato centrální vláda, jak vyplývá z porovnání tabulek úvěrového hodnocení institucí a centrálních vlád. Není dále penalizována instituce, která ačkoli působí ve státu s horší úvěrovou kvalitou, sama má dobré úvěrové hodnocení. Problém může nastat v případě institucí, které i přestože nejsou silně provázány se státem, mohou zkolabovat v případě kolapsu celého státu (může nastat například u institucí v Řecku). Tento problém by ale měl být řešen hlavně správným hodnocením institucí ratingovými agenturami a dostatečným zohledněním rizika státu, ve kterém má instituce své sídlo.

Diskrece, které naopak ČNB nevyužila, se u standardizovaného přístupu týkají např. možnosti použít méně přísná pravidla pro uznání zajištění expozic zástavními právy k obytným nemovitostem¹⁰⁶, nebo možnosti expozicím zajištěným zástavními právy ke kancelářím nebo jiným podnikatelským prostorám, které se nacházejí na území dohledového státu, přidělit rizikovou váhu 50 %¹⁰⁷. Tento přístup považuji za správný vzhledem k celosvětovému vývoji cen nemovitostí v minulých letech a k tomu, že

---

¹⁰⁴ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 33, čl. 80.3. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹⁰⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloh č.4 odst 6 písm d) Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁰⁶ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 87, Příloha VI, oddíl 1, odst.49. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹⁰⁷ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 87, Příloha VI, oddíl 1, odst.51. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074.

zejména trh nemovitostí ať už obytných nebo používaných k podnikání je velmi náchylný ke tvoření cenových bublin.

Konzervativní přístup ČNB prokázala i při využití diskrece založené na základě přílohy VI, část 1, odst. 66 směrnice 2006/48/ES.¹⁰⁸) ČNB vtělila tuto diskreci do přílohy 4 oddíl 11 vyhlášky písm. b) ČNB 123/2007 Sb. kde stanoví, že vysoce rizikovým expozicím podle písmene a) daného oddílu se přiřadí riziková váha 150 %. Jedná se o investice do osob s rizikovým kapitálem nebo soukromé kapitálové investice.¹⁰⁹ Dle mého názoru se jedná o správný přístup, který obezřetně penalizuje rizikové investice.

Výčet možností diskrece v rámci standardizovaného přístupu k výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku, které jsou uvedeny výše, není úplný. Vzal jsem v potaz pouze možnosti, které byly z mého pohledu více významné. Takovýmto způsobem budu postupovat v celé kapitole 4 práce. Je však pravdou, že možností diskrece daných směrnicí 2006/48/EC není mnoho a ČNB velkou část těchto možností nevyužila.

Oproti standardizovanému přístupu, může banka dle § 90 vyhlášky 123/2007 Sb. přístup IRB pro výpočet kapitálového požadavku ke krytí úvěrového rizika používat pouze po předchozím udělení souhlasu oprávněným orgánem dohledu. Povinná osoba musí zejména prokázat, že „*systemy pro řízení a rating úvěrového rizika expozic jsou důvěryhodné a jsou jednotně implementovány*“¹¹⁰ a dále musí prokázat splnění ostatních požadavků dle vyhlášky ČNB 123/2007 Sb.

Pro účely výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku a k riziku rozmělnění investičního portfolia (riziko rozmělnění je riziko, že se výše pohledávky sníží plněním

---

¹⁰⁸ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 89, Příloha VI, oddíl 11, odst.66. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074.

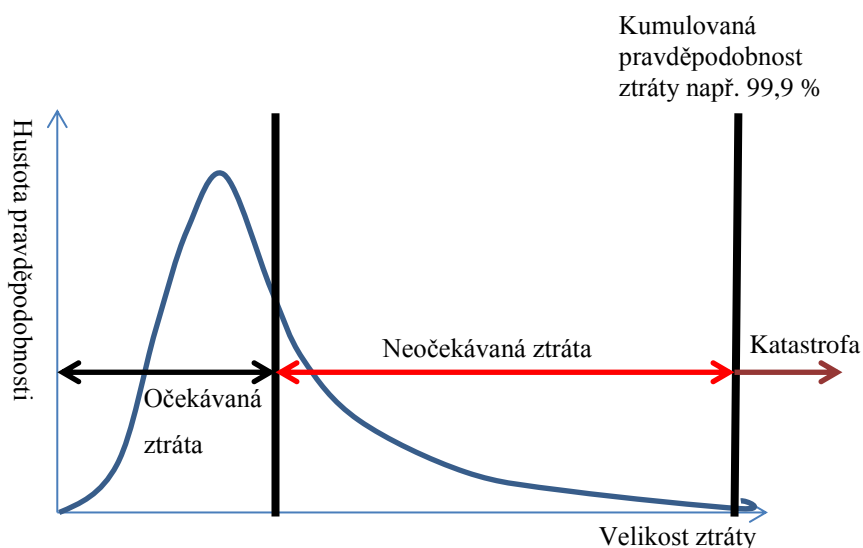
¹⁰⁹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha 4, oddíl 11. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹¹⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par.91 odst.1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

poskytnutým dlužníkovi¹¹¹ - dle § 95 odst. 3 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. se stanovuje kapitálový požadavek jen pro riziko rozmělnění pohledávek pořízených za úplatu¹¹²), se zařazuje dle § 93, odst. 1ve spojení s § 95 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. každá expozice investičního portfolia do jedné z kategorií, kromě odčitatelných položek od kapitálu, pro které se kapitálový požadavek nestanovuje. Kategorie expozic jsou podrobně vymezeny v příloze č. 11 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Těchto kategorií je kvůli povaze výpočtu podle IRB přístupu méně (např. do kategorie expozic vůči centrálním vládám a centrálním bankám se zařazují i expozice vůči regionálním vládám a bankám, či mezinárodním organizacím), protože není potřeba přesně vymezit příslušnost jednotlivých kategorií kvůli jejich přiřazení k jednotlivým pevně daným rizikovým vahám. Kategorie expozic po splatnosti u IRB přístupu úplně chybí, protože položky po splatnosti jsou přímo zahrnuty v konceptu tzv. očekávaných ztrát a v přebytku nebo nedostatku v krytí očekávaných úvěrových ztrát.

Pro jednotlivé expozice v daných kategoriích se v IRB přístupu se dle § 96 vyhlášky 123/2007 Sb. určují následující parametry: hodnota pravděpodobnosti selhání protistrany během jednoho roku (probability of default – PD), hodnota ztrátovosti ze selhání protistrany (loss given default) je reálným vyjádřením ztráty z dané expozice

Obrázek 2 – Model VaR, modelování očekávané a neočekávané ztráty

v poměru k celkové dlužné částce, splatnost a hodnotu expozice. Způsob výpočtu všech těchto parametrů je uveden ve

¹¹¹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par.2 odst.4, písm. h). Dostupný také z WWW: <<http://www.sber.cz>>.

¹¹² Pokud má povinná osoba právo plného postihu vůči prodejci pohledávek, kapitálový požadavek se neurčuje.

vyhláše 123/2007 Sb.¹¹³ Hodnotu LGD nemusí určovat banka pomocí vlastních modelů. V tomto případě použije hodnoty LGD stanovené regulátorem, stanovené v příloze 13, oddíl II, pododdíl 1, písmeno a vyhlášky 123/2007Sb.

Pro jednotlivé expozice povinný subjekt s využitím tzv. Vašíčkova modelu¹¹⁴ ve tvaru odpovídajícím dané kategorii uvedené v příloze č. 12 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb.¹¹⁵ vypočte rizikové váhy daných expozic. Tento model, jehož parametrem je i parametr korelace, který zachycuje interní korelaci mezi jednotlivými dlužníky v rámci daného segmentu a dopad globálních rizik, je modelem Value-at-Risk (VaR) na hladině pravděpodobnosti 99,9 %. Model, který pro větší přehlednost ilustruji na obrázku 2, vyjadřuje, jaká maximální ztráta z dané expozice nenastane s pravděpodobností 99,9 % (nastane s pravděpodobností 0,01 %). Model však zachycuje celkovou velikost ztráty, tedy velikost ztráty očekávané i neočekávané. Proto se v modelu od celkové výše ztráty odečítá výraz $PD \cdot LGD$, což je ve skutečnosti velikost očekávané ztráty na jednotku expozice. LGD pro expozice v selhání, může být odhadnuto tzv. nejlepším odhadem očekávané ztráty (Expected Loss Best Estimate - ELBE), PD je v tomto případě = 1. Tato očekávaná ztráta by měla být kryta „úpravou ocenění expozice“ čímž se dle vyhlášky rozumí „opravná položka vytvořená k aktivu, kumulovaný odpis aktiva (write-offs) nebo kumulovaná ztráta z ocenění aktiva reálnou hodnotou z titulu úvěrového rizika,¹¹⁶“ nebo rezervami u podrozvahových expozic. Model, dle kterého se počítají rizikové váhy jako celek, tedy zachycuje pouze výši neočekávané ztráty na jednotku expozice. Vynásobením expozice rizikovou vahou, tedy získáme rizikově váženou expozici a vynásobením této rizikově vážené expozice 8% získáme kapitálový požadavek ke krytí úvěrového rizika investičního portfolia dle přístupu IRB.

---

¹¹³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha 13. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹¹⁴ Není bez zajímavosti, že model, jenž byl podkladem modelu požívaného při výpočtu rizikových vah, byl vyvinut matematikem českého původu. (Basel Committee on Banking Supervision. *An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Functions* [online]. Basilej : BIS, Červenec 2005 [cit. 2013-15-11]. s. 6 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/irbriskweight.pdf>>.)

¹¹⁵ Např. pro centrální vlády je model uveden ve vyhláše 123/2007 v příloze č.12, odst. 2 a) (Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č.12 odst.2a. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.)

¹¹⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par. 2, odst. 5, písm. h). Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

Pokud je očekávaná ztráta vyšší než úpravy ocenění expozice je potřeba odečíst tento nedostatek v krytí úvěrových ztrát dle § 62 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. od kapitálu jako odčitatelnou položku dle § 61 písm. d)¹¹⁷. Pokud je situace opačná je tento přebytek součástí dodatkového kapitálu.¹¹⁸ Zde je třeba upřesnit, že výše popsany postup se týká výpočtů na individuálním základě, postup na konsolidovaném základě je obdobný.

Součástí vzorce pro výpočet rizikových vah jsou ještě dva velmi důležité koeficienty, kterými se násobí celý vzorec a které jsou důležité pro celý koncept výpočtu kapitálových požadavků. Koeficient 12,5 je ve vzorci přítomen z toho důvodu, že rizikově vážená expozice je násobena 8 % a samotný tento model bez koeficientu je kalibrovaný přímo pro výpočet kapitálového požadavku. I vzhledem k tomu, že se celková filosofie výpočtu kapitálového požadavku mění, stálo by za zvážení, zda by nebylo lepší pro výpočet kapitálového požadavku u přístupu IRB, opustit koeficient ve výpočtu rizikových vah i násobení rizikově vážené expozice 8%. Druhým koeficientem je konstanta 1,06, tzv. scaling factor. Tento koeficient byl do výpočtu rizikové váhy u přístupu IRB přidán záměrně a uměle. Basilejský výbor totiž vzal v potaz skutečnost, že při výpočtu kapitálového požadavku metodou IRB by byl úbytek kapitálového požadavku k úvěrovému riziku neúnosně velký oproti výpočtu kapitálového požadavku standardizovaným přístupem. Naproti tomu chtěl Basilejský výbor umožnit počítat kapitálové požadavky více sofistikovaným způsobem. Nynějším nejlepším odhadem scaling factoru je hodnota 1,06.¹¹⁹ Používání konstanty 1,06 vnucuje otázku, zda model nekalibrovat pro vyšší kvantil ztrát a konstantu zcela nevynechat. I přes všechny výše

---

¹¹⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par. 62, par. 61, písm. d) 5, písm. h). Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹¹⁸ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par. 56 odst. 2 písm. a), par. 57. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹¹⁹ Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s.4, čl. 14 Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

zmíněné výhrady je požití obou konstant ve vyhlášce ČNB 123/2007 Sb. plně v souladu se zněním směrnice 2006/48/ES¹²⁰ i Basileje II.

Vstupní parametry pro riziko rozmělnění se dle přílohy 12, oddíl. 1, písm. b) vyhlášky 123/2007 Sb. určují dle přílohy 13. též vyhlášky, s tím, že splatnost činí 1 rok a kapitálový požadavek pro riziko rozmělnění se vypočte dle rizikových vah a rizikově vážených expozic určených podle vztahu pro rizikové váhy v kategorii podnikových expozic. Dle § 95 odst. 3 se hodnota rizikové expozice pro výpočet rizika rozmělnění určuje jen u pohledávek nabytých za úplatu. Vynásobením takto získaných rizikově vážených expozic 8 % získáme kapitálový požadavek pro krytí rizika rozmělnění investičního portfolia.

V rámci přístupu IRB měla ČNB ještě menší možnost diskrece, než tomu bylo u standardizovaného přístupu. Je to dáno zejména preciznější stavbou modelu a nižší potřebou obrušovat možné nepřesnosti dané výpočtem kapitálového požadavku.

Jednou z možností diskrece, stanovené v příloze VII, část 2 odst. 14 směrnice 2006/48/EC, kterou ČNB využila, je možnost stanovit dle přílohy č. 13, oddíl III, odst. 1, písm. b), bod 7 vyhlášky 123/2007 Sb. pro deriváty a maržové obchody plně nebo částečně kryté kolaterálem, nebo pro repo obchody splňující požadavky vyhlášky ČNB 123/2007 Sb., které mají splatnost minimálně jeden den, používání příznivější podmínky pro výpočet splatnosti. Tyto podmínky jsou určeny pouze pro kategorii vlád, centrálních bank, podniků a institucí. Vzhledem k tomu, že možnost diskrece ČNB v rámci IRB je opravdu velmi nízká, omezím se na tento příklad, který uvádím pro názornost.

Při stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku investičního portfolia, je možné použít některou z technik ke snižování úvěrového rizika spojeného s expozicemi. První z technik je majetkové zajištění. Tato metoda umožňuje v případě selhání dlužníka uspokojit svou pohledávku z výtěžku ze zpeněžení kolaterálu, nebo

---

¹²⁰ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 96, příl. VII. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

přivlastněním kolaterálu, nebo ji snížit s pomocí započtení vzájemných pohledávek. Druhou metodou je metoda osobního zajištění kde snížení úvěrového rizika vyplývá „ze závazku třetí osoby zaplatit věřiteli určitou částku v případě selhání dlužníka, nebo v případě jiné předem stanovené úvěrové události.“¹²¹ Tyto techniky mohou být dle § 103 vyhlášky 123/2007 Sb. požívány povinnou osobou která prokáže, že používané techniky jsou právně účinné a vymahatelné a že správně řídí rizika spjatá s technikami snižování úvěrového rizika. Podrobné podmínky uznatelnosti technik jsou stanoveny v příloze 15 metodiky výpočtu technik pak v příloze 16 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb.

Diskrece v rámci technik pro snižování úvěrového rizika také není moc rozsáhlá. V souladu s výše uvedenou diskrecí týkající se bytových a nebytových nemovitostí v rámci standardizovaného přístupu, nevyužila ČNB ani možnost snížit požadavky na techniku snižování úvěrového rizika týkající se bytových a nebytových nemovitostí danou přílohou VIII, částí 1, odst. 16 a 17 směrnice 2006/48/EC. Dle těchto ustanovení mohou členské státy rozhodnout o uznání nemovitosti jako kolaterálu, i bez splnění podmínky, že riziko dlužníka výrazně nezávisí na výnosech z dané nemovitosti, „splacení dluhu tak výrazně nezávisí na jakémkoliv peněžním toku vytvořeném danou nemovitostí, která slouží jako kolaterál.“¹²² Regulátor v tomto případě opět rozumně odmítá snižovat požadavky na krytí úvěrového rizika, v rámci velmi nevyzpytatelného trhu nemovitostí. Tento přístup je v kontrastu k tomu, že ČNB ustanovením v příloze č.15, části A, oddílu II odst. 3 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. uznala jako kolaterál po splnění předepsaných podmínek movité věci. Toto ustanovení bylo přijato na základě ustanovení směrnice 2006/48/EC.¹²³ Důkazem obezřetnosti ČNB je však skutečnost, že movitá věc je uznatelná jako kolaterál pouze pro přístup IRB.

---

¹²¹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 102. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹²² EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 128, příloha VIII, část 1, odst. 13 písm. b). Dostupný také z WWW: <<http://eurlex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹²³ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 129, příloha VIII, část. 1 odst. 21. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

Dalšími kapitálovými požadavky aplikovanými na investiční portfolio jsou kapitálový požadavek k vypořádacímu riziku a kapitálový požadavek k volným dodávkám. K vypořádacímu riziku se dle § 126a vyhlášky 123/2007 Sb. kapitálový požadavek stanovuje, pokud transakce s finančními nebo komoditními nástroji nebyly vypořádány do 4 pracovních dnů po stanoveném dni vypořádání a je roven rozdílu mezi sjednanou vypořádací cenou a aktuální tržní cenou. Tento rozdíl, pokud je kladný, se násobí konverzním faktorem dle přílohy 20 vyhlášky 123/2007 Sb. Po vynásobení obdržíme rovnou kapitálový požadavek ke krytí vypořádacího rizika, není třeba jej násobit 8%. „*Volnými dodávkami se rozumí případy, kdy povinná osoba zaplatila za cenné papíry, cizí měnu nebo komodity dříve, než je obdržela*“¹²⁴, nebo naopak. Na základě této definice můžeme konstatovat, že kapitálový požadavek k volným dodávkám je jedním z druhů vypořádacího rizika, protože vypořádací riziko je rizikem ztráty ze selhání transakcí v procesu vypořádání. Vzhledem k výkladu dalších ustanovení je zřejmé, že při zařazení transakce do volných dodávek je možné, aby transakce zahrnovala více smluvních plateb. Oproti vypořádacímu riziku, kde transakce vůbec neproběhla je zde rozdíl v tom, že povinná osoba již plnila. Pro toto riziko se stanovuje kapitálový požadavek, až po splatnosti první smluvní platby a to stejným způsobem jako k úvěrové expozici investičního portfolio, od 5 dnů po splatnosti druhé smluvní platby nebo dodávky jsou převedena hodnota (povinná osoba již totiž plnila) a rozdíl mezi sjednanou vypořádací cenou a tržní cenou odčitatelnými položkami od kapitálu.¹²⁵ U těchto dvou druhů rizika nebyla umožněna žádná možnost diskrece členských států.

Nyní přistoupím ke způsobům výpočtu kapitálových požadavků k úvěrovému riziku obchodního portfolio. Prvním z této skupiny jsou kapitálové požadavky ke krytí specifického úrokového rizika obchodního portfolio. Jak je již zmíněno výše, v kapitole o rizicích, můžeme toto riziko i všechna další rizika uvedená v této podkapitole při akceptaci širší definice úvěrového rizika řadit mezi rizika úvěrová. Podobným

---

¹²⁴ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 128, odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹²⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 126, písm. b). Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

způsobem jako k úvěrovému riziku investičního portfolia jsou konstruovány také kapitálové požadavky k tomuto riziku. Nejdříve je však potřeba definovat výrazy dlouhá a krátká pozice. Dlouhou pozicí se dle Jílka rozumí „stav, kdy instituce již vlastní určité aktivum..., spotově nakoupila toto aktivum (a nedošlo dosud k vypořádání, nebo nakoupila toto aktivum prostřednictvím pevného termínového nebo opčního termínového kontraktu s tím, že vypořádání se uskuteční v budoucnosti“.¹²⁶ Krátkou pozicí se rozumí pozice k dlouhé pozici opačná. Kapitálový požadavek ke krytí specifického úrokového rizika obchodního portfolia se dle § 133 vyhlášky 123/2007 Sb. stanoví pouze z nástrojů obchodního portfolia, které mají alespoň jednu úrokovou pozici.

U kapitálového požadavku ke krytí specifického úrokového rizika je možné dle § 134 vyhlášky 123/2007 Sb. kompenzovat pouze nástroje opačné (dlouhé a krátké pozice), které vydal též emitent, a jsou si v případě likvidace emitenta rovné, jsou denominovány ve stejné měně, mají stejnou splatnost, kuponovou míru i časovou strukturu výplaty kuponů. U pevných termínových operací je možné provést kompenzace i nad rámec výše uvedeného.¹²⁷ Jedná se však o pouze o kompenzace u futures, dohod o forwardové úrokové míře a u úrokových swapů. U těchto pozic musí být shodný druh nástrojů a druh podkladových nástrojů a splatnost se smí lišit jen o určitou hodnotu stanovenou v § 134 odst. 2 vyhlášky 123/2007 Sb. Expozice je možné snižovat i pomocí úvěrových derivátů, které splňují určité požadavky. Plně lze kompenzovat pozice pouze pokud se „hodnota zajišťujícího a zajišťovaného nástroje pohybují vždy v opačném směru a ve zhruba stejném rozsahu...s tím že se obě části skládají ze zcela identických nástrojů, nebo ... zajišťovaný nástroj je zajišťován swapem veškerých výnosů a existuje přesný soulad mezi referenčním a zajišťovaným nástrojem“.¹²⁸ Tyto možnosti snižovat expozice poněkud vynahrazují to, že pro obchodní portfolio není možné použít techniky snižování úvěrového rizika.

---

¹²⁶ JÍLEK, Josef. Finanční rizika. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 600. ISBN 80-7169-579-3.

¹²⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 134, odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹²⁸ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 140, odst. 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

Pro výpočet kapitálového požadavku ke specifickému úrokovému riziku obchodního portfolia, se s úrokovými forwardy, futures a swapy se zachází jako s kombinací různých pozic, vyplývajících z těchto nástrojů, pro výpočet kapitálového požadavku se pak použije jmenovitá hodnota anebo rozdíl jmenovité hodnoty a úhrnu změn reálné hodnoty úvěrového derivátu a splatnost úvěrového derivátu. Splatnost referenčního nástroje se použije pouze pro swap úvěrového selhání.¹²⁹ Podrobné stanovení jednotlivých pozic při výpočtu specifického úvěrového rizika stanoví vyhláška 123/2007 Sb. v § 136, § 137 a § 138. Pro velikost specifické úrokové pozice u pevných termínových operací se dle § 135 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. použije velikost pozice podkladového nástroje dané termínové operace. Při samotném výpočtu kapitálového požadavku může banka postupovat dvěma různými způsoby. Buď dle přístupu výpočtu s použitím vlastních modelů, jehož princip může být podobný principu postupu dle metody modelu VaR popsanému výše, s tím, že v potaz se berou absolutní hodnoty úrokových pozic¹³⁰. Druhou metodou je stanovení kapitálového požadavku ke specifickému úrokovému riziku obchodního portfolia dle § 139 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. jako součet všech úrokových pozic, vynásobených odpovídajícími koeficienty, stanovenými v příloze č. 20 písm.B, bod I vyhlášky ČNB 123/2007 Sb.¹³¹ Koeficienty, kterými se úrokové pozice násobí, jsou ve výši 0 až 12%. Nulový koeficient mají například dluhopisy vydané centrálními vládami, které by ve standardizovaném přístupu získali první stupeň úvěrové kvality, dvanáctiprocentní pak dluhopisy vydané centrálními vládami, které by ve standardizovaném přístupu získali šestý stupeň úvěrové kvality. Dvanáctiprocentnímu koeficientu, u přístupu pro výpočet specifického úrokového rizika přibližně odpovídá 150 % váha u standardizované metody pro výpočet úvěrového rizika investičního portfolia. Tyto přístupy jsou si i z logiky věci velmi blízké, zařazení dvanáctiprocentního koeficientu v tomto případě zamezuje větším možnostem arbitrážních zisků, při záměrných přesunech nástrojů z investičního portfolia do portfolia obchodního a naopak.

---

¹²⁹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 137, odst. 6. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹³⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 127, odst. 1 písm. b). Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹³¹ Kapitálový požadavek k určitým specifickým nástrojům, jako jsou sekuritizované expozice a úvěrové deriváty n-tého selhání se určí dle přílohy č. 20 písm.B, bod II a bod III vyhlášky ČNB 123/2007 Sb

Co se týče diskrece v rámci výpočtu kapitálových požadavků ke krytí specifického úrokového rizika, byla dána ustanovením přílohy 1. odst. 14 směrnice 2006/49/ES pouze jedna možnost diskrece národního regulátora. Jedná se o možnost regulátora požadovat, aby byl uplatněn vyšší kapitálový požadavek pro specifické úrokové riziko na nástroje emitované nekvalifikovaným emitentem, než je 8% resp. 12%.¹³² Tuto možnost ČNB odmítla. Dle mého názoru by byl tímto způsobem jen uměle navyšován kapitálový požadavek nad přibližnou ekvivalentní hodnotu rizikové váhy 150 % u standardizovaného přístupu, jak je vysvětleno výše, což by mohlo mít negativní vliv, vzhledem k možnosti provádět regulatorní arbitráž mezi obchodním a investičním portfoliem. Rozhodnutí nevyužít diskrece v tomto případě proto bylo dle mého názoru správné rozhodnutí.

Kapitálový požadavek ke specifickému akciovému riziku obchodního portfolia se stanoví dle § 143 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. pouze pro nástroje, které mají alespoň jednu akciovou pozici. Před stanovením kapitálového požadavku lze kompenzovat „opačné akciové nástroje, pokud je vydal týž emitent, jsou si v případě likvidace emitenta rovnocenné a jsou ve stejné měně.“¹³³ Co se týče akciových derivátů, je kompenzace možná podle § 144 vyhlášky 123/2007 Sb. pouze pokud jsou stejného druhu, sjednané mezi stejnými osobami, které mají stejnou splatnost a podkladové nástroje. Akciové pozice v akciových indexech uvedených v tabulce č. 5 přílohy č.20 vyhlášky 123/2007 Sb. se dle § 148 odst. 3 vyhlášky 123/2007 Sb. do výpočtu kapitálového požadavku nezahrnují. Pro kapitálový požadavek stanovený metodou vlastních modelů platí obdobně to, co bylo napsáno o použití vlastních modelů při výpočtu specifického úrokového rizika obchodního portfolia. Jinak se kapitálový požadavek dle § 146 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. ve spojení s § 145, odstavec 3 téže vyhlášky, rozpadá na dvě části. Jednou z nich je součet absolutních hodnot akciových pozic tzv. vybraného portfolia vynásobený koeficientem 2 %. Druhou z nich je součet

---

¹³² EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 222, příloha 1, odst. 14. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹³³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 144. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

absolutních hodnot akciových pozic nespádajících do tzv. vybraného portfolia násobený 4 %. Celkovým kapitálovým požadavkem pak je součet obou těchto částí. Možnost uplatňovat nižší kapitálový požadavek ke krytí specifického akciového portfolia na část akciového portfolia je dána diskrecí ČNB, umožněnou přílohou 1 odstavcem 35 směrnice 2006/49/Sb.¹³⁴ Vybrané portfolio nesmí zahrnovat akcie emitenta, který by pro výpočet kapitálového požadavku ke specifickému úrokovému riziku měl koeficient rovný nebo větší než 8 %, akcie musí být obsažena v jednom z akciových indexů a podíl kterékoliv akcie ve vybraném portfoliu nesmí přesahovat 5% resp. 10% za splnění určitých podmínek.¹³⁵ Možnost většího podílu akcie v portfoliu je dán také diskrecí ČNB, umožněnou výše zmíněným ustanovením směrnice 2006/49/EC. Vzhledem k výše zmíněným požadavkům na emitenty akcií obsažených ve vybraném portfoliu a k požadavku na jeho diversifikaci, je podle mého názoru úměrné, aby byl na vybrané portfolio uplatňován nižší kapitálový požadavek a postup ČNB je dle mého názoru v této věci správný.

Riziko protistrany je dalším úvěrovým rizikem obchodního portfolia, což je zřejmé i z metody výpočtu kapitálového požadavku k riziku protistrany. Kapitálový požadavek k riziku protistrany v obchodním portfoliu se stanovuje dle § 128 odstavce 1 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. u „a) repo obchodů nebo půjček či výpůjček cenných papírů nebo komodit, b) derivátů, c) transakcí s delší dobou vypořádání a d) maržových obchodů.“¹³⁶ Kapitálový požadavek k riziku protistrany se dle § 128 odst. 1 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. rovná 8% ze součtu hodnot rizikově vážených expozic. Hodnota rizikově vážené expozice se dle § 128, odst. 2 vyhlášky 123/2007 Sb. vypočte vynásobením hodnot expozic rizikovými vahami získanými v souladu se standardizovaným přístupem k výpočtu úvěrového rizika investičního portfolia nebo

---

¹³⁴ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 226, příloha 1, odst. 35. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹³⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 146, odst 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹³⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 128 odst.1 Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

s přístupem IRB. Hodnota expozice se stanovuje buďto standardizovanou metodou, nebo metodou založenou na vlastním modelu.¹³⁷ V úpravě rizika protistrany není ve směrnici 2006/49/EC umožněna žádaná diskrece ze strany členských států.¹³⁸ Diskrece v úpravě standardizované metody a metody IRB je uvedena výše.

Pro kapitálový požadavek k vypořádacímu riziku obchodního portfolia a k volným dodávkám obchodního portfolia je použita stejná úprava, jako je tomu pro kapitálový požadavek k vypořádacímu riziku a k volným dodávkám investičního portfolia.¹³⁹

„Kapitálový požadavek k ostatním nástrojům obchodního portfolia se rovná 8 % ze součtu hodnot rizikově vážených expozic z těchto nástrojů“¹⁴⁰

Posledním úvěrovým rizikem, kterým se budu zabývat je riziko vyplývající ze sekuritizovaných expozic. Sekuritizace dle Jílka *„znamená převzetí relativně nelikvidních aktiv, které vytvořila finanční instituce, a jejich přeměnu na cenné papíry, jež je na kapitálovém trhu prodat investorům“¹⁴¹* Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku sekuritizovaných expozic se rovná součtu hodnot rizikově vážených hodnot sekuritizovaných expozic, vynásobenému 8 %. Sekuritizované pozice je po splnění podmínek daných § 109 vyhlášky 123/2007 Sb. možné odečíst od kapitálu, nebo na ně uplatnit rizikovou váhu 1250 %. Uplatnění rizikové váhy 1250 % fakticky znamená odečtení celé expozice od kapitálu, protože po vynásobení rizikové váhy 8 %, získáme

---

¹³⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 128 odst.2,3 Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹³⁸ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 172. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹³⁹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 129 a par. 130. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁴⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 131. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁴¹ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. s. 506 ISBN 80-7169-579-3.

hodnotu 100 %. Pro výpočet hodnoty rizikově vážené expozice se postupuje dle toho, jaký banka používá přístup v kategorii, do které náleží sekuritizovaná expozice. Pokud v dané kategorii používá standardizovaný přístup, použije postup dle přílohy č. 17 vyhlášky 123/2007 Sb., pokud v dané kategorii používá přístup IRB použije postup dle přílohy č. 18. vyhlášky 123/2007 Sb.¹⁴²

3.3 Kapitálové požadavky ke krytí tržního rizika

Kapitálové požadavky ke krytí tržního rizika se stanovují k:

- a) „obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia,
- b) obecnému akciovému riziku obchodního portfolia,
- c) měnovému riziku investičního a obchodního portfolia,
- d) komoditnímu riziku investičního a obchodního portfolia.“¹⁴³

Kapitálový požadavek ke krytí všech druhů rizik, spadajících do tržního rizika je možné stanovit dle § 76 písmeno h) a § 76 písmeno f) vyhlášky 123/2007 Sb. buďto standardizovaným přístupem, nebo přístupem založeným na vlastních modelech. Kapitálový požadavek ke krytí tržního rizika zahrnuje dle § 75 odstavec 4, kromě kapitálových požadavků k výše zmíněným druhům rizika i kapitálový požadavek k opcím a kapitálový požadavek k fondům kolektivního investování. Tyto kapitálové požadavky jsou stanoveny v dílu 3, oddíl 3 a 7.

Kapitálový požadavek k obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia je možné stanovit, třemi metodami: metodou durací, metodou splatností a metodou vlastních modelů. Pro část nástrojů je možné určit kapitálový požadavek i metodou marží dle § 141 odstavec 3 vyhlášky 123/2007 Sb. Výpočet s pomocí vlastních modelů vychází opět z modelů VaR, blíže popsanych v podkapitole o úvěrových rizicích, s tím, že vstupním parametrem modelů zde není pravděpodobnost selhání ale spíše

---

¹⁴² Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č.17 a č. 18. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁴³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 75, odst.2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

pravděpodobnost změny úrokových sazeb, místo splatnosti pak může do modelů vstupovat durace a dalšími parametry mohou být vlastnosti vyplácených kuponů. Pro úplnost je potřeba dodat, že durací rozumíme „vážený průměr splatností pevných peněžních toků finančního nástroje, kde váhovým faktorem jsou současné hodnoty peněžních toků“.¹⁴⁴ Durace měří citlivost instrumentu na změny úrokové míry.

Pro potřeby výpočtu kapitálového požadavku k obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia je možné kompenzovat opačné nástroje stejným způsobem, jako tomu je to popsáno výše u specifického úrokového rizika a za stejných podmínek.¹⁴⁵ Dlouhé pozice těchto nástrojů se dle § 135, odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. označují znaménkem plus a krátké pozice znaménkem minus. Stejně je tomu i u pevných termínových operací. Způsob zařazování jednotlivých nástrojů do jednotlivých dlouhých a krátkých pozic je stanoven v § 136 a 137 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Při výpočtu kapitálového požadavku k obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia vybereme dle § 141 odst. 1 pro každou měnu metodu splatností, nebo durací. Poté zařadíme jednotlivé krátké a dlouhé pozice v dané měně do schématu splatností nebo durací, která jsou uvedena v příloze č. 20 oddíl A, pododdíl I. a II. vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. V případě výpočtu dle metody splatností, se expozice rozdělí dle kuponové míry, délky splatnosti do tzv. časových pásem (časová pásma se dále zařazují do 3 zón) a dle očekávané změny úrokové míry. Vážená úroková pozice v každém časovém pásmu se pak rovná násobku dané pozice a koeficientu přiřazeného danému časovému pásmu. Vážené pozice se pak kompenzují v rámci jednotlivých časových pásem, čímž získáme kompenzované pozice pro jednotlivá časová pásma a zbytkové pozice pro jednotlivá časová pásma. Zbytkové pozice pro jednotlivá časová pásma se pak dále kompenzují v rámci časových zón, čímž získáme kompenzované pozice a zbytkové pozice pro jednotlivé zóny. Dále kompenzujeme zbytkové pozice mezi sousedními zónami 1 a 2, 2 a 3, čímž získáme zbytkové pozice v jednotlivých zónách a kompenzované pozice mezi sousedními zónami. Nakonec kompenzujeme zbytkové pozice mezi krajními zónami 1 a 3. Kapitálový požadavek k obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia se pak rovná součtu jednotlivých kompenzovaných pozic

---

¹⁴⁴ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2000. s.607. ISBN 80-7169-579-3.

¹⁴⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 135. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

násobených příslušnými koeficienty danými v příloze č. 20 oddíl A, pododdíl I. odst 7 a součtu zbytkových hodnot ze zóny 2 po provedení kompenzací mezi sousedními zónami a zbytkových hodnot ze zón 1 a 3 po provedení kompenzací mezi krajními zónami.¹⁴⁶

Kapitálový požadavek pro obecné úrokové riziko obchodního portfolia metodou durací se vypočte obdobným způsobem jako je tomu u metody splatností, s tím rozdílem, že se expozice rozdělí do duračních pásem a vážená úroková pozice v každém pásmu se rovná součtu součinů daných úrokových pozic, modifikovaných durací těchto úrokových pozic a předpokládaných změn úrokových měr.¹⁴⁷

Metodou marží je možné dle § 141 odst. 3 vyhlášky 123/2007 Sb. stanovit kapitálový požadavek pro obecné úrokové riziko obchodního portfolia a pouze pro úrokové futures obchodované na uznaných burzách. Další požadavky pro použití metody marží jsou popsány níže. Samotný kapitálový požadavek se rovná součtu marží, odpovídajících těmto úrokovým futures.¹⁴⁸ Je potřeba připomenout, že výše zmíněnými metodami se vypočetly kapitálové požadavky pro krytí obecného úrokového rizika v jednotlivých měnách, celkový kapitálový požadavek pro obecné úrokové riziko se stanoví jako součet kapitálových požadavků vypočtených jednotlivými metodami.

Jako velmi přínosné vidím použití diskrece založené na ustanovení přílohy I, odst. 26 směrnice 2006/49/ES, které umožňuje použití metody durací při výpočtu kapitálového požadavku ke krytí obecného úrokového rizika obchodního portfolia.¹⁴⁹¹⁵⁰ Metoda durací je totiž dle mého názoru přesnější metodou, než je metoda splatností. Přesnost metody vyvozují i z výše zmíněné definice durace, podle které durace přesněji postihuje

---

¹⁴⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č. 20 oddíl A, pododdíl I. . Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹⁴⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č. 20 oddíl A, pododdíl II. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹⁴⁸ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č. 20 oddíl A, pododdíl III. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

¹⁴⁹ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 225, příloha 1, odst. 26. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹⁵⁰ Tato diskrece byla vtělena do ustanovení § 141 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb.

rizikovitost úrokových nástrojů. Ukazuje totiž citlivost úrokových nástrojů na změny úrokové míry.

Zařazení metody marží k výpočtu obecného úrokového rizika bylo dáno diskrecí ČNB, založenou na příloze 1, odst. 4 druhý pododstavec první věta směrnice 2006/49/EC¹⁵¹¹⁵². Regulátor dle tohoto ustanovení může povolit stanovování kapitálového požadavku metodou marží, pokud je zcela přesvědčen, že marže přesně odpovídá míře rizika spojeného s termínovou smlouvou a že je rovna nebo větší, než kapitálový požadavek určený metodou marží, splatností, nebo za pomoci vlastních modelů. Ve vyhlášce 123/2007 Sb. příloze 20 oddíl C, pododdíl III odstavec 1 je toto ustanovení transponováno tímto způsobem „*stanovený kapitálový požadavek je větší nebo roven kapitálovému požadavku podle metody splatností nebo metody durací nebo pomocí vlastního VaR modelu.*“¹⁵³ V tomto ohledu není úplně jasné, z jakého důvodu by byla banka ochotná metodu marží požívat. Pokud totiž bude kapitálový požadavek určený metodou durací vždy větší než kapitálový požadavek určený ostatními metodami, banka minimalizující kapitálové požadavky zřejmě metodu marží ne zvolí. A tím spíše tuto metodu ne zvolí, pokud bude muset stejně počítat kapitálový požadavek ostatními metodami, aby zjistila, zda je kapitálový požadavek stanovený metodou marží roven, nebo větší než kapitálový požadavek stanovený ostatními metodami, a nesníží tak výpočetní náročnost stanovení kapitálového požadavku. Dle mého názoru je tento požadavek nadbytečný a důraz by měl být kladen hlavně na požadavky, které musí burza splňovat, aby mohla být uznanou burzou a banka tak mohla marže stanovené touto burzou použít na výpočet kapitálového požadavku. I přese všechna výše vyjmenovaná negativa si myslím, že rozhodnutí ČNB o zařazení možnosti použít metodu marží bylo správné, protože metoda marží má jasný a logický základ, vyplývající z precizního způsobu výpočtu marží burzami, na které jsou kladeny značné nároky. Vzhledem k závaznosti směrnice však ČNB musela vložit i ustanovení směrnice 2006/49/EC o srovnatelnosti technik, které je dle mého názoru nadbytečné. Ze

---

¹⁵¹ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Rada L, č.v. 177, s. 219, příloze 1, odst. 4. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹⁵² Tato diskrece byla vtělena do ustanovení § 141 odst. 3 vyhlášky 123/2007 Sb.

¹⁵³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, příloha č. 20 oddíl A, pododdíl III., odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

stejného důvodu si myslím, že je správné že ČNB odmítla diskreci založenou na příloze 1, odst. 4 druhý pododstavec druhá věta směrnice 2006/49/EC týkající se výpočtu metodou marží, založenou na maržích stanovených regulátorem uznávaným clearingovým střediskem pro OTC deriváty.¹⁵⁴

Kapitálový požadavek k obecnému akciovému riziku obchodního portfolia se dle § 143 vyhlášky 123/2007 Sb. stanovuje pro akciové nástroje, které mají alespoň jednu akciovou pozici a je možné jej stanovit dvěma způsoby, metodou standardizovanou a metodou vlastních modelů. Pro část nástrojů je možné dle § 147 odst. 2 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. určit kapitálový požadavek i metodou marží. Pro výpočet s pomocí vlastních modelů se přiměřeně platí to, co bylo napsáno výše o modelech VaR, blíže popsaných v podkapitole o úvěrových rizicích. Pro kompenzaci opačných akciových nástrojů platí přiměřeně to, co platilo pro akciové nástroje při stanovení kapitálového požadavku ke specifickému akciovému riziku obchodního portfolia. „*Akciové indexy lze rozložit na jednotlivé akciové nástroje, nebo je lze považovat za samostatné akciové nástroje,*“¹⁵⁵ a tak je s nimi i počítáno při výpočtu kapitálového požadavku. Jak vyplývá z § 147 odstavce 1 a z § 146 odstavce 2 a 3 vyhlášky 123/2007 Sb. kapitálový požadavek k obecnému akciovému riziku obchodního portfolia národního trhu se stanoví jako násobek koeficientu 0,08 a absolutní hodnotě ze součtu dlouhých a krátkých pozic národního trhu. Dlouhými a krátkými pozicemi národního trhu se dle § 145 odst. 1 a 2 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. pro účel tohoto výpočtu rozumí akciové pozice emitentů zapsaných v obchodním rejstříku nebo v jiném obdobném seznamu v jednom státě. Celkový kapitálový požadavek se pak stanoví jako součet kapitálových požadavků k obecnému akciovému riziku obchodního portfolia jednotlivých národních

---

¹⁵⁴ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Rada L, č.v. 177, s. 219, příloze 1, odst. 4. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

¹⁵⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 148. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

trhů.¹⁵⁶ Pro akciové futures obchodované na uznaných burzách platí to samé, co bylo napsáno výše o výpočtu obecného úrokového rizika metodou marží.¹⁵⁷

Kapitálový požadavek k měnovému riziku, který se stanovuje pro obchodní i investiční portfolio, je možné stanovit dvěma způsoby, buďto standardizovaným způsobem, nebo metodou vlastních modelů. Pro část nástrojů je možné určit kapitálový požadavek i metodou marží. Pro metody vlastních modelů platí přiměřeně to, co bylo výše napsáno k modelům VaR, blíže popsáným v podkapitole o úvěrových rizicích, pro metodu marží pro výpočet kapitálových požadavků k měnovému riziku dle § 156 odstavec 2 vyhlášky 123/2007 Sb. přiměřeně to, co bylo napsáno k metodě marží ke stanovení kapitálového požadavku k obecnému úrokovému riziku. „*Kapitálový požadavek k měnovému riziku se stanoví u vybraných nástrojů obchodního a investičního portfolia obsahujících úrokové, akciové nebo komoditní pozice v cizích měnách, včetně pozic majících charakter cizí měny.*“¹⁵⁸ Pozice mající charakter cizí měny jsou pozice v měnovém zlatě, definované v § 2, odstavec 3, písmeno c) vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. jako zlato v obchodovatelných sliticích podle standardu LBMA., a pozice v zúčtovacích jednotkách, považované za tzv. zvláštní měny, které lze rozdělit na jednotlivé měny podle platného poměru složení.¹⁵⁹

Pro účely výpočtu kapitálového požadavku k měnovému riziku je v § 153 odstavci 1 a 2 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. stanoven pojem čistá měnová pozice v cizí měně, jako součet dlouhých a krátkých měnových pozic v této měně, s tím že výsledná pozice může být opět dlouhá nebo krátká. Dlouhé měnové pozice se označují kladným znaménkem a krátké naopak znaménkem záporným. Co se týče pevných termínových operací,

---

¹⁵⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 145 a par. 147. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁵⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 147, odst. 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁵⁸ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 152, odst. 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁵⁹ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 152. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

dlouhými a krátkými pozicemi v těchto nástrojích se rozumí krátké a dlouhé měnové pozice podkladových nástrojů těchto operací. Podle § 153 odstavec 4 vyhlášky 123/2007 Sb. se celková měnová pozice definuje jako součet „větší z hodnot vyjadřujících součet všech dlouhých čistých měnových pozic v cizích měnách nebo součet všech absolutních hodnot krátkých čistých měnových pozic v cizích měnách... a absolutní hodnoty čisté měnové pozice ve zlatě.“¹⁶⁰Důležitým pro výpočet i pro výši kapitálového požadavku k měnovému riziku je dále pojem silně korelované měny definovaný v § 154 odst. 1 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Tyto silně korelované měny totiž dle § 154 odst. 2 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. mezi sebou můžeme kompenzovat tak, že sečteme dlouhou čistou pozici v jedné měně a krátkou pozici v druhé měně. Takovou pozici pak nazveme nekompensovanou pozicí, kterou považujeme za čistou měnovou pozici ve měně, jejíž absolutní hodnota krátké nebo dlouhé pozice byla před kompenzací větší. Kompensovanou měnovou pozicí dvou měn pak nazveme menší z absolutních hodnot krátké nebo dlouhé měnové pozice před kompenzací. Dle § 152 odstavec 1 vyhlášky 123/2007 Sb. pak povinná osoba stanovuje kapitálový požadavek k měnovému riziku pouze pokud výše uvedená celková měnová pozice přesahuje svou výši 2 % kapitálu, určeného dle části čtvrté hlavy III. vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Samotný kapitálový požadavek se stanoví dle § 156 odst. 1 vyhlášky 123/2007 jako součet součinu koeficientu 0,08 a celkové měnové pozice a součinu koeficientu 0,04 a kompenzovaných pozic silně korelovaných měn.

Možnost stanovit nižší kapitálový požadavek pro silně korelované měny je založen na diskreci umožněné přílohou III, odst. 3.1 směrnice 2006/49/ES, kde je pro silně korelované měny použit výraz měny, které jsou „v silném vzájemném vztahu.“¹⁶¹Vzhledem k velmi přísným požadavkům na silně korelované měny v § 154 odstavec 1 vyhlášky 123/2007 Sb. stanoveným na základě přílohy III, odst. 3.1 směrnice 2006/49/ES si myslím, že možnost kompenzovat silně korelované měny a stanovit pro ně výše uvedeným způsobem nižší kapitálový požadavek ve výši 4 % je

---

¹⁶⁰ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 153, odst. 4. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁶¹ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 235, příloha III, odst. 3. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

přiměřená, i když dle mého názoru spíše odvážnější. O obezřetnosti ČNB pak svědčí nepřijetí další možné diskrece, založené na příloze III, odst. 3.2 směrnice 2006/49/ES, která umožňuje stanovit kapitálový požadavek 1,6 % na porovnané pozice v měnách členských států účastnících se druhého stadia hospodářské a měnové unie (tzv. ERM II.). Je sice pravda, že ERM II. zaručuje jen určité nízké možnosti fluktuace kurzu měn okolo centrální parity, ale v případě náhle se objevivších se větších finančních potíží jednoho ze států ERM II. je možná náhlá změna kurzu, která by mohla mít pro banku, mající velký podíl devizových pozic v dané měně, dalekosáhlé důsledky. Ostatně, kdyby nebylo Řecko během krize členem Evropské měnové unie, dala by se očekávat velice významná korekce měnového kurzu vůči centrální paritě.

Kapitálový požadavek ke komoditnímu riziku investičního a obchodního portfolia se dle § 157 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. stanovuje pro nástroje, které mají alespoň jednu komoditní pozici. Kapitálový požadavek je možné stanovit třemi metodami, zjednodušenou metodou, metodou splatností a metodou vlastních modelů. Pro část nástrojů je možné určit kapitálový požadavek i metodou marží. Pro metody vlastních modelů platí přiměřeně to, co bylo v kapitole týkající se úvěrového rizika uvedeno k modelům VaR, blíže popsaným v podkapitole o úvěrových rizicích, pro metodu marží pro výpočet kapitálových požadavků k měnovému riziku dle § 160 odstavec 2 vyhlášky 123/2007 Sb. přiměřeně to, co bylo napsáno k metodě marží ke stanovení kapitálového požadavku k obecnému úrokovému riziku. „*Před stanovením kapitálového požadavku ke komoditnímu riziku lze kompenzovat opačné komoditní nástroje, pokud jde o stejnou komoditu, jsou ve stejné měně, mají stejnou splatnost a v případě derivátů i stejnou protistranu,*“¹⁶² opačné komoditní nástroje obchodované na trhu s denními dodávkami, jejichž zbytkové splatnosti se neliší o více než 10 dnů a komoditní nástroje v silně korelovaných komoditách. Silně korelované komodity jsou definovány v § 161 odstavec 1 vyhlášky 123/2007 Sb. a pro stanovení kapitálového požadavku ke komoditnímu riziku se dle § 161 odstavec 2 vyhlášky 123/2007 Sb. považují za jednu komoditu.

---

¹⁶² Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46 par.158. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

Při výpočtu kapitálového požadavku ke krytí komoditního rizika se dle § 159 odst. 1 dlouhé pozice komoditních nástrojů označují kladným znaménkem a krátké pozice znaménkem záporným, s tím, že dlouhými a krátkými pozicemi pevných termínových operací se rozumí dlouhé a krátké pozice podkladových nástrojů. Před výpočtem kapitálového požadavku ke krytí komoditního rizika se pro každou komoditu zvolí dle § 160 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. způsob výpočtu zjednodušenou metodou, nebo metodou splatností. Při výpočtu kapitálového požadavku zjednodušenou metodou, popsaném v příloze 20, oddíl E, pododdíl I, vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. se kapitálový požadavek pro každou komoditu rovná součtu násobku koeficientu 0,15 a absolutní hodnoty součtu krátkých a dlouhých komoditních pozic a násobku koeficientu 0,03 a součtu absolutních hodnot krátkých a dlouhých komoditních pozic. Celkový kapitálový požadavek pro komoditní riziko u komodit počítaných zjednodušenou metodou je pak součtem kapitálových požadavků za všechny komodity. Při výpočtu kapitálového požadavku metodou splatností, se každá komoditní pozice dle splatnosti zařadí do jednotlivých časových pásem stanovených v příloze 20, oddíl E, pododdíl II, vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. s tím, že fyzické zásoby komodity se zařadí do prvního pásma. Postupně se pak kompenzují pozice v jednotlivých pásmech tak, že nejdříve se kompenzují pozice v pásmu s nejkratší splatností a výsledná nekompenzovaná pozice se přidá k pozicím ve vyšším pásmu. Takto se postupuje, až zůstane poslední nekompenzovaná pozice v nejvyšším pásmu. Kapitálový požadavek k měnovému riziku se pak určí součtem násobků jednotlivých koeficientů a hodnot kompenzovaných a zbytkových pozic uvedených v příloze 20, oddíl E, pododdíl II, odstavec 3 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. Celkový kapitálový požadavek ke krytí komoditního rizika se pak vypočte dle § 162 vyhlášky 123/2007 Sb. jako součet požadavků vypočítaných metodou splatností, zjednodušenou metodou a metodou marží.

3.4 Kapitálové požadavky ke krytí operačního rizika

Při výpočtu kapitálových požadavků ke krytí operačního rizika může banka použít:

- a) „přístup BIA,
- b) *standardizovaný přístup,*

- c) *standardizovaný přístup v kombinaci s přístupem BIA,*
- d) *přístup ASA,*
- e) *přístup ASA v kombinaci s přístupem BIA,*
- f) *přístup AMA,*
- g) *přístup AMA v kombinaci s ostatními přístupy.*¹⁶³

Používání metody základního ukazatele (Basic Indicator Approach-BIA) pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku není dle § 171 vyhlášky 123/2007 Sb. podmíněno předchozím souhlasem ČNB, souhlas orgánu dohledu však musí banka mít při přechodu na přístup BIA z jiného přístupu, nebo při používání metody společně s jiným přístupem. Pro účely výpočtu operačního rizika metodou je v příloze 22, oddíl I, vyhlášky 123/2007 Sb. definován tzv. relevantní ukazatel jako tříletý průměr čistého úrokového a čistého neúrokového výnosu, s tím, že je-li součet čistého úrokového a čistého neúrokového výnosu záporný, nebo nulový, není tato hodnota do výpočtu zahrnována. V tomto případě se relevantní ukazatel vypočte jako průměr za období, ve kterých je součet čistého úrokového a čistého neúrokového výnosu kladný. Přesné stanovení relevantního ukazatele je uvedeno v příloze 22, oddíl I, vyhlášky 123/2007 Sb. Kapitálový požadavek se dle § 171 odstavec 2 ve spojení s písmenem a), oddílu I, přílohy 22, vyhlášky 123/2007 Sb. stanoví jako 15 % z hodnoty relevantního ukazatele.

Využívání standardizovaného přístupu pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku není dle § 172 vyhlášky 123/2007 Sb. podmíněno předchozím souhlasem oprávněného orgánu dohledu, s tím, že souhlas oprávněného orgánu dohledu je potřeba pro použití standardizovaného přístupu v kombinaci s přístupem AMA nebo BIA, nebo při přechodu z přístupu AMA na standardizovaný přístup. Pro použití standardizované metody přesto musí banka splňovat určité požadavky stanovené

---

¹⁶³ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 170, odst. 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

v příloze 22, oddíl II, písmeno c) a d) vyhlášky 123/2007 Sb. Pro účely výpočtu kapitálového požadavku k operačnímu riziku standardizovanou metodou rozčlení povinná osoba činnosti do standardizovaných linií podnikání a pro jednotlivé linie pak určuje kapitálový požadavek jako stanovené procento z hodnoty relevantního ukazatele pro danou linii podnikání.¹⁶⁴ Toto procento je dle tabulky č. 2 v příloze 23, vyhlášky 123/2007 Sb. od 12 do 18 %. Relevantní ukazatel se dle ustanovení přílohy 22, oddílu II, písmeno b) vyhlášky 123/2007 Sb. stanovuje jako je tomu u přístupu BIA s určitými odchylkami, z nichž nejdůležitější je dle mého názoru ta, že hodnota relevantního ukazatele v jednotlivé linii může být i záporná a dále se s ní počítá jako se zápornou. Celkový relevantní ukazatel však být záporný nemůže a rovná se součtu relevantních ukazatelů za jednotlivé linie podnikání.

Metodu alternativního standardizovaného přístupu (Advanced Standardised Approach - ASA) může dle § 174, odstavec 1 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. oprávněná osoba používat pouze se souhlasem ČNB. Přístup ASA odpovídá standardizovanému přístupu s určitými úpravami.¹⁶⁵ Pro používání tohoto přístupu musí splňovat oprávněná osoba splňovat další požadavky stanovené v příloze 22, oddílu III, písmeno a) vyhlášky 123/2007 Sb., mezi kterými je zejména to, že naprostá většina jejich činností spadá (alespoň 90% velikosti relevantního ukazatele) do linií retailového, nebo podnikového bankovníctví. Pro dané linie se pak místo s relevantním ukazatelem počítá s tzv. alternativním ukazatelem, který odpovídá normalizovanému ukazateli výnosu, jenž je roven součinu koeficientu 0,035 a dlužné částky poskytnutých úvěrů v linii. Do linie podnikové bankovníctví se zahrnují též cenné papíry v investičním portfoliu.¹⁶⁶

Pokročilý přístup k určení kapitálového požadavku k operačnímu riziku (Advanced Measurement Approach) může dle § 176, odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb. používat oprávněná osoba pouze s předchozím souhlasem oprávněného orgánu dohledu, která

---

¹⁶⁴ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 172, odst. 3. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁶⁵ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par 174, odst. 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

¹⁶⁶ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, přílohy 22, oddílu II, písmeno b) a c). Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

musí splňovat přísné požadavky uvedené v příloze 22, oddíl IV. vyhlášky 123/2007 Sb. Kapitálový požadavek k operačnímu riziku je „výstupem vnitřního systému měření rizika.“¹⁶⁷

Výše zmíněná možnost použít pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku různé kombinace přístupů při výpočtu kapitálového požadavku k operačnímu riziku je využitou diskreční pravomocí ČNB, založenou na článku 102 odst. 4 ve spojení s přílohou X, částí 4, odst. 1 a 2 směrnice 2006/48/EC.

Stejně tak výše zmíněná možnost použít pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku metodu ASA je využitou diskreční pravomocí ČNB, založenou na článku 104.3 ve spojení s přílohou X, část 2, odstavec 3 a 5 směrnice 2006/48/EC.

---

¹⁶⁷ Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46, par. 176 odst. 2. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcr.cz>>.

4. Nová evropská úprava Kapitálové přiměřenosti dle CRD IV

Kapitálová přiměřenost bude dle článku 521 odst. 2 nařízení č. 575/2013¹⁶⁸ a dle článku 162 odstavec 1 směrnice 2013/36/EU s účinností od 1. ledna 2014 upravena směrnicí 2013/36/EU a nařízením č. 575/2013¹⁶⁹. V České republice bohužel kvůli špatné politické situaci doposud nebyly přijaty normy, které měly být adaptovány na nové nařízení a normy, které měly provést novou směrnicí. Jedná se hlavně o adaptaci stávajícího zákona o bankách číslo 21/1992 Sb. a novou vyhlášku nahrazující vyhlášku 123/2007 Sb. V tomto ohledu to zakládá velmi nepřehlednou situaci pro banky, protože se budou muset velmi rychle adaptovat na nové zákonné předpisy a budou se také muset řídit novou směrnicí a nařízením. Stručný přehled obsahu nařízení č. 575/2013 a směrnice 2013/36/EU je uveden v tabulce č. 2.

Tabulka 2 – porovnání nařízení č. 575/2013 a směrnice č. 2013/36/EU¹⁷⁰

Směrnice	Nařízení
Požadavky pro přístup k bankovnímu podnikání	Kapitál a kapitálové požadavky
Úprava svobody usazování a volného pohybu služeb	Likvidita
Obezřetnostní dohled	Pákový poměr
Kapitálové rezervy	Úvěrové riziko protistrany
Správa a řízení společností	Velké expozice
Sankce	Požadavky na zveřejňování

Nová evropská úprava je velmi důležitým milníkem ve vývoji regulace Kapitálové přiměřenosti, který v určitém ohledu zpřehledňuje právní úpravu. Zavádí nové kapitálové rezervy dle článku 128 a následujících směrnice 2013/36/EU, které fakticky

zvýší požadovanou výši regulatorního kapitálu. Tato ustanovení však budou dle článku 160 směrnice 2013/36/EU zaváděny postupně.

¹⁶⁸ EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

¹⁶⁹ EU. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

¹⁷⁰ European Commission. *Capital Requirements - CRD IV/CRR – Frequently Asked Questions* [online]. b.m: European Commision, Červen 2013 [cit. 2013-20-11]. Dostupný z WWW: <[http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-13-690_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-690_en.htm?locale=en)>.

Novinkou týkající se kapitálových požadavků je tzv. páka, která se dle článku 429 nařízení č. 575/2013 vypočte jako podíl hodnoty kapitálu Tier 1 a hodnoty součtu všech rozvahových a podrozvahových expozic, které nejsou vážené žádnými vahami. Dle článku 499 a 451 směrnice nařízením č. 575/2013, ale bude páka zaváděna postupně, s tím že Evropský orgán dohledu vypracuje návrhy prováděcích norem k této metodě. Páku řadím mezi Kapitálové požadavky svého druhu, protože také požaduje určitou výši regulatorního kapitálu v poměru k výši určitých aktiv, v tomto případě všech. Tato konstrukce byla vybudována v reakci na krizi, kdy některé banky měly vybudovány velké podrozvahové pozice. Dále snižuje riziko snižování kapitálu používáním modelů.

Za další významný posun považuji možnost Evropského orgánu dohledu ustanoveného nařízením č.1093/2010 vydávat návrhy regulačních technických norem a prováděcích technických norem, které budou sloužit k provádění nařízení č. 575/2013 a směrnice 2013/36/EU.¹⁷¹Technické normy pak schvaluje dle článku 10 nařízení 575/2013 Komise. Tento systém technických norem velmi zpřesní požadavky na banky, bohužel s nimi ale bude spojeno i značné znepráhlednění regulace.

Velkou změnou v samotných kapitálových požadavcích pak je snížení rizikových vah u kapitálových požadavků k úvěrovému riziku malých a středních podniků definovaných v příloze doporučení komise 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků a malých a středních podniků, dle článku 501 nařízení č. 575/2013. Podle tohoto ustanovení se koeficientem 0,7619 vynásobí kapitálové požadavky na malé střední podniky definované výše. Dle důvodové zprávy k nařízení č. 575/2013 čl. 44 totiž *„vzhledem ke své zásadní úloze při zajišťování hospodářského růstu a pracovních míst jsou malé a střední podniky jedním z pilířů hospodářství Unie,“* a proto *„kapitálové požadavky na expozice vůči malým a středním podnikům by měly být sníženy uplatněním podpůrného koeficientu ve výši 0,7619, tak aby mohly úvěrové instituce poskytovat úvěry malým a středním podnikům zvýšit.“*¹⁷²Podle mého názoru se v tomto ohledu jedná o nesystémový krok, který sice může pomoci malým a středním podnikům

¹⁷¹ EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1093/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví). In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v.331, s. 22, článek 8. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

¹⁷² EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176, s. 6, duv. 44. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

v EU, ale je potřeba mít na paměti, že regulace Kapitálové přiměřenosti není zavedena z důvodu ovlivnění makroekonomických činitelů ekonomiky, ale pro snižování a regulaci rizik, kterým banky čelí.

Dále se zaměřím na konkrétní ustanovení umožňující diskreci, o kterých se zmiňují v kapitole č. 3 a jejich ustanovení v nařízení č. 575/2013 a směrnice 2013/36/EU.

V článku 18.2 a 18.3 směrnice 2006/49/ES, je umožněna diskrece národního regulátora, který může povolit jiný způsob výpočtu kapitálového požadavku pro nevýznamné obchodní portfolio. Tato možnost byla přímo vtělena do článku 94 nařízení č. 575/2013. Byla tak sice zrušena možnost diskrece, ale možnost počítat kapitálový požadavek pro nevýznamné obchodní portfolio jiným způsobem zde zůstává. Dle mého názoru se tím potvrzuje správnost použití diskrece ČNB v § 46 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. v tomto případě.

Možnost využití nevyžádaného externího úvěrového hodnocení při výpočtu Kapitálového požadavku ke krytí úvěrového rizika stanovená v článku 83 směrnice 2006/48/ES, v článku 138 nařízení č. 575/2013 stále zůstává, není však založena na diskrečním rozhodnutí členských států. Dále se tímto ustanovením přenáší pravomoc EBA, v tom smyslu, že EBA musí potvrzovat kvalitu nevyžádaných ratingů. Nepotvrzené ratingy pak banky nemohou používat. Toto ustanovení potvrzuje velký vliv EBA, o kterém se zmiňuji výše. Připomínám jen, že diskrece byla provedena v § 89 odst. 3. vyhlášky 123/2007 Sb.

Na základě čl. 80.3 směrnice 2006/48/ES, bylo dáno členským státům na výběr, zda při výpočtu rizikově vážených expozic vůči institucím v rámci výpočtu kapitálového požadavku ke krytí úvěrového rizika „*přijmou metodu založenou na úvěrové kvalitě centrální vlády státu, v němž má instituce své sídlo, nebo metodu založenou na úvěrové kvalitě instituce protistrany.*“¹⁷³ ČNB přijala v ustanovení § 86 odst. 4 metodu založenou na úvěrové kvalitě instituce protistrany. Ustanovení článků 120 a 121 nařízení č. 575/2013, žádnou možnost diskrece nedávají, s tím, že se institucím přidělí úvěrové hodnocení instituce a pokud není k dispozici úvěrové hodnocení instituce,

---

¹⁷³ EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177, s. 33, čl. 80.3. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

přidělí se jí riziková váha dle stupně úvěrové kvality ústřední vlády státu, ve kterém má sídlo s určitými mírnými odchylkami. Nová úprava, dle mého názoru, jde i vzhledem k argumentaci uvedené výše správným směrem, i přestože byla upřena další možnost diskrece. Prakticky pak nemění úpravu výpočtu, která je v dnešní právní úpravě.

Další diskrece umožněná na základě přílohy VI, oddíl 1, odst. 49 a 51 směrnice 2006/48/ES umožňující členským státům při stanovení použitých méně přísná pravidla pro uznání zajištění expozic zástavními právy k obytným nemovitostem při výpočtu kapitálového požadavku ke krytí úvěrového rizika se výrazně změnila. Rozsah diskrece se v článku 124 nařízení č. 575/2013 zvýšil tím způsobem, že orgán může v případě expozic zajištěných obytnými a obchodními nemovitostmi stanovit rizikovou váhu ve výši 35 % - 150%, resp. u obchodních nemovitostí 50 % - 150 %, pokud se nepostupuje dle článků 125 a 126 nařízení 575/2013. S tím, že „v rámci těchto rozpětí se vyšší riziková váha stanoví na základě realizovaných ztrát a s přihlédnutím k budoucímu vývoji trhů a k finanční stabilitě.“¹⁷⁴ Tato diskrece je omezena tím, že příslušné orgány musejí konzultovat s EBA ohledně úprav rizikových vah a tím, že rizikové váhy a kritéria stanoví EBA v regulačních technických normách. Tato možnost diskrece umožňuje regulátorovi oproti předešlé úpravě i zvýšit požadavek na tyto expozice. Je to zřejmě reakce na výše zmíněnou problematiku trhů s nemovitostmi, které mohou mít velmi nepředvídatelné chování. Dle mého názoru se jedná o správnou možnost diskrece s tím, že možnost neuváženě snižovat rizikové váhy regulátorem je zmírněna požadovanou konzultací s EBA a zřejmě i v budoucnosti vydanými regulačními technickými normami. Je třeba dodat pouze to, že diskreci, danou přílohou VI, oddíl 1, odst. 49 a 51 směrnice 2006/48/ES, ČNB nevyužila.

Diskrece udělená na základě přílohy VI, část 1, odst. 66 směrnice 2006/48/ES, související s investicemi do expozic s obzvláště vysokým rizikem byla v článku 128 nařízení 575/2013 zrušena. Povinnost použít vyšší, 150% rizikovou váhu pro expozice s obzvláště vysokým rizikem je vtělena přímo do nařízení 575/2013, s tím, že EBA vydá další pokyny, které objasní, které expozice jsou expozicemi s obzvláště vysokým rizikem. Povinnost stanovit vyšší rizikovou váhu pro expozice s obzvláště vysokým

---

¹⁷⁴ EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176, s. 81, čl. 124.. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

rizikem je v zcela v souladu s dřívějším obezřetným provedením diskrece ČNB v ustanovení § 86 odst. 4 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. oprávněně penalizuje investice s vysokým rizikem. Vydání pokynů EBA pak dále centralizuje a upřesňuje právní úpravu, je však otázkou, zda to nebude na úkor její přehlednosti.

Diskrece pro přístup IRB uvedenou v příloze VII, část 2 odst. 14 směrnice 2006/48/EC umožňující pro deriváty a maržové obchody plně nebo částečně kryté kolaterálem, nebo pro repo obchody splňující požadavky vyhlášky ČNB 123/2007 Sb., které mají splatnost minimálně jeden den, používat příznivější podmínky pro výpočet splatnosti, byla zrušena. Možnost používat příznivější podmínky, byla vtělena přímo do článku 162 odst. 3, nařízení 575/2013. Diskrece byla provedena přílohou č. 13, oddíl III, odst. 1, písm. b), bod 7 vyhlášky 123/2007 Sb.

V rámci výpočtu kapitálových požadavků ke krytí specifického úrokového rizika, byla dána ustanovením přílohy 1. odst. 14 směrnice 2006/49/ES pouze jediná diskrece, umožňující uplatnit vyšší kapitálový požadavek pro specifické úrokové riziko na nástroje emitované nekvalifikovaným emitentem, než je 8% resp. 12%. Tato diskrece není v článcích 335 a 336 nařízení 575/2013 vůbec umožněna, což je podle mého názoru správný přístup a potvrzuje správné neprovedení diskrece ČNB. Úprava v nařízení 575/2013 dle mého názoru snižuje možnost arbitráže mezi obchodním a investičním portfoliem.

Uplatňování nižšího kapitálového požadavku ke krytí specifického akciového portfolia na část akciového portfolia umožněné přílohou 1 odstavcem 35 směrnice 2006/49/Sb., nebylo v ustanovení článků 341 a 342 nařízení 575/2013 vůbec umožněno. Přijetí diskrece dle § 146 vyhlášky ČNB 123/2007 Sb. ve spojení s § 145 bylo dle mého názoru správné a neumožnění uplatňování nižšího kapitálového požadavku ke krytí specifického akciového portfolia na část akciového portfolia v nové úpravě je dle mého názoru příliš přísné.

Diskrece ČNB založená na ustanovení přílohy I, odst. 26 směrnice 2006/49/ES a provedená § 141 odst. 1 vyhlášky 123/2007 Sb., umožňující použití metody durací při výpočtu kapitálového požadavku ke krytí obecného úrokového rizika obchodního portfolia, byla dle mého názoru velmi přínosná. Možnost použití metodu durací již dle

článku 340, nařízení 575/2013 nepodléhá diskreci a je povolena přímo nařízením. Toto je velmi přínosný a dle mého názoru i logický krok, i vzhledem k tomu, že výpočet metodou durací mnohem lépe vystihuje úrokové riziko než výpočet metodou splatností.

Výpočet kapitálového požadavku k obecnému úrokovému riziku metodou marží byl zařazen do vyhlášky 123/2007 Sb. příloze 20 oddíl C, pododdíl III odstavec 1 na základě diskrece provedené v souladu s přílohou 1, odst. 4 druhý pododstavec první věta směrnice 2006/49/EC. V nové úpravě v článku 328 nařízení 575/2013 výpočet metodou marží vůbec není umožněn, což je i vzhledem k, dle mého názoru, nešťastné úpravě provedené směrnicí 2006/49/EC, správný krok.

Diskrece ohledně možnosti stanovit pro silně korelované měny nižší kapitálový požadavek ke krytí měnového rizika byla provedena § 154 odstavec 1 vyhlášky 123/2007 Sb. na základě přílohy III, odst. 3.1 směrnice 2006/49/ES. V Článku 354 nařízení č.575/2013 je tato možnost stanovena přímo, bez potřeby provést diskreci, s tím, že EBA stanoví v prováděcích technických normách seznam měn, pro které bude k dispozici přístup s nižším kapitálovým požadavkem pro silně korelované měny. V souladu s výše provedenou diskuzí nad možností použít nižší kapitálový požadavek pro silně korelované měny si myslím, že jde o postup odvážný. Je v tomto ohledu lhostejné, zda EBA provede stanovení zmíněného seznamu měn, i když to jistě přispěje ke sjednocení přístupu k silně korelovaným měnám.

Možnost použít pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku různé kombinace přístupů při výpočtu kapitálového požadavku založenou na článku 102 odst. 4 ve spojení s přílohou X, částí 4, odst. 1 a 2 směrnice 2006/48/EC i možnost použít pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku metodu ASA, založenou na článku 104.3 ve spojení s přílohou X, část 2, odstavec 3 a 5 směrnice 2006/48/EC zůstala zachována, a dle článku 314 odst. 1 resp. u metody ASA článku 312 odst. 1 nepodléhá diskreci členských států. Instituce pro jejich použití musí pouze splnit určité požadavky.

5. Závěr

Banky jsou zásadním činitelem v ekonomickém životě společnosti a jejich kolaps může přinést problémy dalekosáhlého rozsahu. Z tohoto důvodu je bankovní podnikání předmětem rozsáhlé regulace. Odborné kruhy si dnes již nekladou otázku, zda je regulace zapotřebí, spíše se přou o to, jaký rozsah by regulace měla mít. I vzhledem k vleklé finanční krizi vyvolané americkou hypoteční krizí, která způsobila kolaps některých bank, mají nyní navrch zastánci přísnější regulace, mezi nimiž je i autor této práce.

V České republice je bankovní sektor po restrukturalizaci provedené v prvním desetiletí 21. století a díky tomu, že se české banky tolik neangažovaly v nákupu nekvalitních aktiv v průběhu finanční krize v dobré kondici. Vykazuje vysoké hodnoty kapitálové přiměřenosti a i stresové testy provedené ČNB prokázaly dobrou odolnost českého bankovního sektoru. Zdaleka největší podíl na velikosti kapitálových požadavků, pak mají v České republice, kapitálové požadavky ke krytí úvěrového rizika.

Jedním z nejzásadnějších způsobů regulace bankovního podnikání je povinné udržování kapitálové přiměřenosti bankami v požadované výši. V České republice je právní regulace kapitálové přiměřenosti již zcela pod vlivem evropského práva a díky tomu, že jsou některé české banky dceřinými společnostmi velkých nadnárodních bank, musejí dodržovat i kapitálovou přiměřenost na základě Basilejských dohod. V tomto ohledu je velmi přínosná evropská harmonizace kapitálové přiměřenosti, založená s mírnými odchylkami na Basilejských dohodách.

Evropská úprava je v této chvíli velmi rozsáhlá a velmi nepřehledná. Přijetí nové evropské právní úpravy CRD IV založené na Basileji III. sice mírně zpřehlední základní úpravu založenou na CRD III, například základní úprava všech kapitálových požadavků bude v jednom právním dokumentu, nařízení 575/2013, ale vydávání technických doprovodných norem Evropským orgánem dohledu ve spolupráci s komisí dále ztíží orientaci v již tak složitém problému. S tím souvisí i nevyhnutelný růst nákladů bank na systém řízení rizik a na zaměstnance.

Česká úprava kapitálových požadavků ke krytí rizik bank je provedena plně v souladu s evropským právem. V evropské úpravě CRD III je umožněna jen velmi malá možnost

diskrece členských států. ČNB dle mého názoru využila diskreci vyváženým způsobem a snažila se spíše o zpřísnění resp. o nesnížení regulace ve věci možného zajištění bytovými a nebytovými nemovitostmi, což je vzhledem k velmi nestálé situaci na hypotečním trhu velmi dobrý přístup. V mnoha případech ČNB umožnila používat pokročilejší přístupy ke stanovování kapitálových požadavků ke krytí rizik bank, což je dle mého názoru taktéž velmi přínosné. Tuto tezi podle mého názoru podpořila i Evropská unie, když tyto pokročilejší přístupy ke stanovování kapitálových požadavků napevno ukotvila do nového konceptu CRD IV. Také možnost použít úpravu pro malé obchodní portfolio dle mého názoru snižuje náklady na řízení rizik u menších bank, nebo u bank s menším podílem obchodního portfolio.

Již tak malá možnost použít diskreci v rámci evropské úpravy se vydáním nové úpravy kapitálové přiměřenosti dále snižuje. Velká část diskrečních ustanovení byla zrušena a nahrazena právní úpravou umožňující použít dané instituty či postupy bankami, bez nutnosti použití diskrece ČNB. Častá potřeba schválení konkrétních postupů Evropským orgánem dohledu a tvorba technických norem tímto orgánem, dále velmi snižuje možnost ČNB, zasahovat do regulace kapitálových požadavků ke krytí rizik bank.

Velkým problémem je nepřijetí právních předpisů provádějících CRD IV a novel zákonů, které se mají na CRD IV adaptovat. Tato velmi složitá situace velmi silně zasahuje aparát většiny bank, nehledě na to, že může být Česká republika za tento stav sankcionována.

Nová právní úprava dle CRD IV zavádí mnoho nového. Zavedení nižšího koeficientu pro střední a malé podniky dle mého názoru pokříví trh a v důsledku může mít nepředpokladatelné důsledky. Nový kapitálový požadavek sui generis na páku, zatím není dostatečně odzkoušený a ve skutečnosti nevíme, jak přesně bude v bankovním sektoru působit. Pokud však zabrání velké úvěrové expanzi, která je často předzvěstí přicházející krize, bude to jedině dobře. Regulace institucí udělujících úvěrové hodnocení a schvalování některých úvěrových hodnocení Evropským orgánem dohledu může do značné míry pomoci k přesnějším úvěrovým ohodnocením, problémem však je, že sebelepší ratingová agentura nemůže zajistit, aby každé úvěrové ohodnocení bylo přesně v souladu s realitou. Vždy je přítomna větší či menší míra nejistoty.

Vydávání technických norem Evropským orgánem dohledu činí z tohoto orgánu velmi důležitého hráče na trhu, i když musí své návrhy předkládat ke schválení Komisi. Postavení ČNB v rámci regulace kapitálových požadavků se upozadí.

Budoucnost však je velmi nejistá. Neví se, jak přesně budou společně fungovat různá ustanovení právní úpravy, zda nebudou fungovat protichůdně, či jestli jejich fungování nebude úplně opačné proti logice právní úpravy. Přesnější obraz nám poskytne až čas.

Dle mého názoru je potřeba do budoucna podporovat možnost výpočtu kapitálových požadavků ke krytí rizik pokročilými metodami, zejména metodami modelů, i když tyto metody většinou vedou k poklesu absolutní výše kapitálových požadavků. Tyto metody totiž přesněji simulují možná rizika a dávají přesnější předpovědi budoucích scénářů. Dále banka, která bude svá rizika počítat prostřednictvím vlastních modelů, musí mít velmi rozvinutý vnitřní systém rizik, s velmi erudovaným personálním základem.

Dále si myslím, že na trhu budou moci přežít jen velké nadnárodní banky, které jsou schopny dostát všem požadavkům a mohou si dovolit financovat velká právní oddělení a oddělení pro řízení rizik. V tomto ohledu je velmi reálné nebezpečí vytvoření oligopolního prostředí s nedostatkem konkurence. Ostatně svědky něčeho podobného jsme již dnes.

Seznam použité literatury a zdrojů

Publikace

JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2000. 640 s. ISBN 80-7169-579-3.

KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. *Řízení obchodních bank*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 339 s. ISBN 80-7179-381-7.

KRAUS, Jiří aj. *Nový akademický slovník cizích slov A - Ž*. 1. Vydání. Praha: Academia, 2009. 880 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. Vydání. Praha: Leda, 2001. 752 s. ISBN 80-85927-85-3.

Články

Trumbul, Mark. *Lehman Bros. used accounting trick amid financial crisis – and earlier* [online]. b.m. : The christian science monitor, March 2010 [cit. 2013-22-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.csmonitor.com>>.

Ostatní zdroje

Basel Committee on Banking Supervision. *A brief history of the Basel Committee* [online]. BASEL : BIS, July 2013 [cit. 2013-10-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>>.

Basel Committee on Banking Supervision. *An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Functions* [online]. Basilej : BIS, Červenec 2005 [cit. 2013-15-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/bcbs/irbriskweight.pdf>>.

Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems* [online]. Comprehensive version. BASEL : BIS, December 2010 [cit. 2013-10-11]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org>>. ISBN: 92-9197-859-0

Basel Committee on Banking Supervision. *A Principles for the Management of Credit Risk* [online]. BASEL : BIS, September 2000 [cit. 2013-7-11]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/>>.

Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework* [online]. Comprehensive

version. BASEL : BIS, June 2006 [cit. 2013-10-10]. s. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>>. ISBN: 92-9197-720-9

ČNB. *Bankovní dohled 2001* [online]. b.m: ČNB, 2002 [cit. 2013-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

ČNB. *Bankovní dohled 2002* [online]. b.m: ČNB, 2003 [cit. 2013-7-11]. s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

ČNB. *Časté otázky a odpovědi – směrnice Capital Requirements Directive (CRD IV) a nařízení Capital Requirements Regulation (CRR)* [online]. b.m: ČNB, 2013 [cit. 2013-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

ČNB. *ČSOB převzala IPB*. In *Tiskové zprávy ČNB* [online]. b.m: ČNB, 19. 6. 2012 [cit. 2013-10-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2000/63.html>.

ČNB. *EBA* [online]. b.m: ČNB, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

ČNB. *Seznam agentur pro úvěrové hodnocení* [online]. b.m: ČNB, b.m, [cit. 2013-13-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/seznamy/seznam_ratingovych_agentur/>.

ČNB. *Statistická data* [online]. b.m: ČNB, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/statisticka_data/>.

ČNB. *Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice 1990-1999* [online]. b.m: ČNB, December 1999 [cit. 2013-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

ČNB. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. b.m: ČNB, 2008 [cit. 2013-7-11]. s. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

Evropská komise. *Capital Requirements - CRD IV/CRR – Frequently Asked Questions* [online]. b.m: European Commission, Červen 2013 [cit. 2013-20-11]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-690_en.htm?locale=en>.

The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Repealed legislation* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

The Internal Market and Services Directorate General. *Capital Requirements Directive: Legislation in force* [online]. b.m: EC, October 2013 [cit. 2013-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

Seznam právních předpisů

České právní předpisy

Česko. ČNB. Opatření č. 8 České národní banky ze dne 15. dubna 1993 o kapitálové přiměřenosti bank. In *Věstník ČNB*. 1993.

Česko. ČNB. Úřední sdělení ČNB ze dne 18. července 2007 k pravidlům obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Věstník ČNB*. 2007, částka 87. Dostupný také z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

Česko. ČNB. Vyhláška č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In *Sbírka zákonů české republiky*. 1993, částka 46. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

Česko. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách (zákon o bankách). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 5. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbcz.cz>>.

Evropské právní předpisy

EU. Doporučení komise (ES) č. 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků a malých a středních podniků.. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2003. Řada L, č.v.124. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

EU. Smlouva o fungování evropské unie. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2012. Řada C, č.v. 326. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0863

EU. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2006. Řada L, č.v. 177. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. In *Úřední věstník*

Evropské unie. 2006. Řada L, č.v. 177. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1725-5074

EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v. 176. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009 ze dne 16. září 2009 o ratingových agenturách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v.302. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1093/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví). In *Úřední věstník Evropské unie*. 2013. Řada L, č.v.331. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>>. ISSN 1977-0626

Abstrakt

Kapitálové požadavky ke krytí rizik bank

Cílem této diplomové práce je objasnit problematiku výpočtu kapitálových požadavků ke krytí rizik bank v České republice, provést analýzu diskrecí, které provedla Česká národní banka na základě zmocnění daných jí příslušnými směrnicemi, a provést nástin budoucího vývoje regulace kapitálové přiměřenosti.

V úvodu jsou specifikovány důvody vzniku a základní principy fungování kapitálové přiměřenosti a souvztažnost kapitálových požadavků ke krytí rizik bank ke konceptu kapitálové přiměřenosti.

V druhé kapitole je nastíněn historický vývoj konceptu kapitálové přiměřenosti, a to jak v mezinárodním prostředí na úrovni Banky pro mezinárodní vypořádání, tak na úrovni Evropského práva a v České republice. Dále je ve druhé kapitole popsán systém rizik bank, kterým banky čelí.

Třetí kapitola se věnuje samotné právní úpravě kapitálových požadavků ke krytí rizik bank v České republice. Úvodem je obecně analyzována situace v českém bankovním sektoru v roce 2013. Dále jsou v této kapitole uvedeny způsoby výpočtu Kapitálových požadavků ke krytí rizik bank podle České a Evropské právní regulace. V rámci české právní regulace je kladen důraz na analýzu diskrečních pravomocí ČNB.

Ve čtvrté kapitole je provedena stručná analýza budoucího vývoje kapitálové přiměřenosti s ohledem na nové právní předpisy. Zároveň jsou zde nastíněny budoucí změny v diskrečních pravomocích ČNB, podrobněji popsanych v kapitole třetí.

V závěru jsou shrnuty základní problémy, spojené s konceptem kapitálových požadavků ke krytí rizik bank. Dále jsou v závěru zhodnoceny přístup ČNB k diskreční pravomoci a budoucí směřování úpravy kapitálové přiměřenosti a kapitálových požadavků ke krytí rizik bank.

Abstract

Capital Requirements for the Cover of Bank Risks

The aim of this thesis is to explain the issues of calculation of Capital Requirements for the Cover of Bank Risks in the Czech Republic, to carry out the analysis of discretionary powers made by the Czech National Bank upon powers given to it by respective regulations, and to give an outline of the future development of regulation of Capital Adequacy.

The introduction specifies reasons for establishing and basic principles of functioning of Capital Adequacy and correlation between Capital Requirements for the Cover of Bank Risks and the concept of Capital Adequacy.

The second chapter deals with the historical development of the concept of Capital Adequacy both in the international environment on the level of the Bank for International Settlement and on the level of the European Law and in the Czech Republic. The second chapter further describes the system of bank risks with which the banks are confronted.

The third chapter deals with the legal regulation of Capital Requirements for the Cover of Bank Risks in the Czech Republic itself. At the beginning the situation in the Czech banking sector is analysed in general. This chapter further gives ways of calculation of Capital Requirements for the Cover of Bank Risks in compliance with the Czech and the European legal regulation. The emphasis is placed on the analysis of discretionary powers of the Czech National Bank under the Czech legal regulation.

In the fourth chapter, a brief analysis of the future development of Capital Adequacy with respect to new legal regulations is made. It also deals with future changes of discretionary powers of the Czech National Bank which are described in the third chapter in detail.

The conclusion sums up basic problems related to the concept of Capital Requirements for the Cover of Bank Risks. It also assesses the attitude of the Czech National Bank to the discretionary power and the future course of regulation of Capital Adequacy and Capital Requirements for the Cover of Bank Risks.

Název práce v anglickém jazyce

Capital Requirements for the Cover of Bank Risks

Klíčová slova

Bankovní regulace

Kapitálové požadavky

Rizika bank

Key words

Bank regulation

Capital Requirements

Bank Risks